

Suomi ja Agenda 2030

- Kansalaisjärjestöjen
seurantaraportti

2019

JULKAISIJA

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo

RAPORTTISARJA NRO: 128

JULKAISTU

Toukokuu 2019

ISBN (NID)

978-952-200-258-7

ISBN (PDF)

978-952-200-259-4

ISSN

1236-4797

KIRJOITTAJAT

Kirkon Ulkomaanapu sr
Plan International Suomi sr
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Suomen Luonnonsuojeluliitto ry
Suomen Rauhanliitto ry
Suomen Sadankomitea ry
Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry
Suomen YK-liitto ry

LAYOUT

Nici Lönnberg

TOIMITUS

Outi Hakkarainen
Mirka Kartano
Anni Piiroinen

FINGO

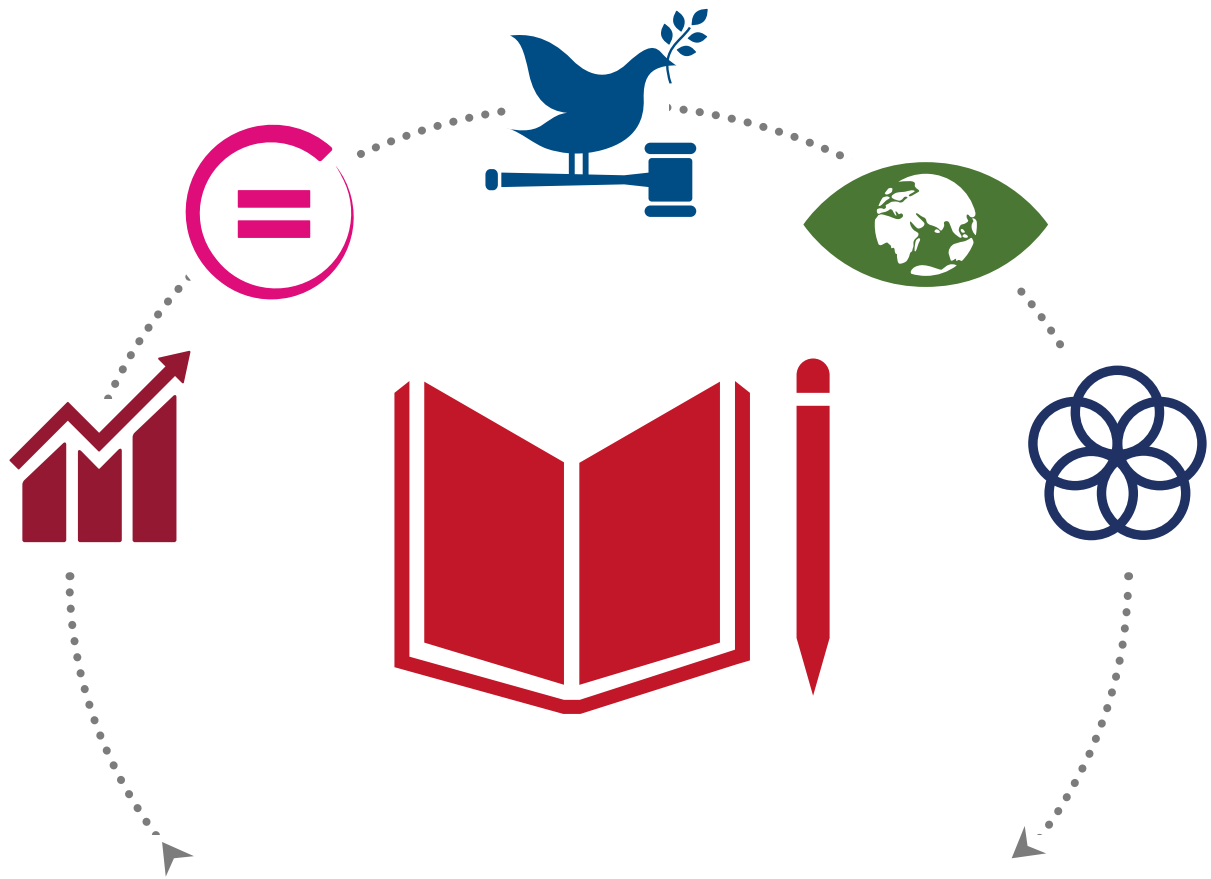
Elimäenkatu 25-27
00510 Helsinki, Finland
+358 50 317 6690

www.fingo.fi
info@fingo.fi

Tuettu Suomen kehitysyhteistyövaroin.

Sisällys

Johdanto	1
Tavoite 4: Hyvä koulutus	4
Globaali taso - Kirkon Ulkomaanapu	
Kansallinen ja paikallinen taso - Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL	
Tavoite 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua	8
Globaali, kansallinen ja paikallinen taso - Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK	
Tavoite 10: Eriarvoisuuden vähentäminen	12
Globaali taso - Suomen YK-liitto	
Kansallinen ja paikallinen taso - SOSTE Suomen sosiaali ja terveys	
Tavoite 13: Ilmastotekoja	16
Globaali taso - Plan International Suomi	
Kansallinen ja paikallinen taso - Suomen luonnonsuojeluliitto	
Tavoite 16: Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta	19
Globaali, kansallinen ja paikallinen taso - Suomen Rauhanliitto ja Suomen Sadankomitea	
Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus	22
Globaali, kansallinen ja paikallinen taso - Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo	

Päätöksenteon lähtökohdaksi kestävän kehityksen tavoitteet

SUOMEN HALLITUKSELLA on historiallinen mahdollisuus linjata uudella tavalla, kuinka päättäväisesti Suomi suhtautuu Agenda 2030 -ohjelman kestävän kehityksen tavoitteisiin ja Pariisin ilmastopimuksen velvoitteisiin. Tuleva hallitusohjelma on ensimmäinen, joka kootaan sen jälkeen, kun nämä maailman tulevaisuuden kannalta keskeiset kansainväliset sitoumukset tehtiin vuonna 2015.

Suomen tilanne on erinomainen moniin muihin maihin verrattuna. Tarvitaan kuitenkin paljon enemmän poliittista tahtoa, jotta Suomi saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet vuoteen 2030 mennessä kotimaassa ja osana kansainvälistä yhteisöä. Tulevan hallitusohjelman tulee olla kestävän kehityksen mukainen. Meidän tulee arvioida kaikkien toimijemme vaikutuksia kehittyviin maihin ja siirtyä ulkopoliitikassa kohti globaalin vastuun politiikkaa.

Suomi on tarttunut aktiivisesti Agenda 2030 -ohjelmaan. Suomi raportoi ensimmäisten maiden joukossa kansallista edistymisestään YK:n ensimmäisessä kestävän kehityksen korkean tason poliittisessa foorumissa (High Level Political Forum, HLPF) New Yorkissa vuonna 2016 ja laati suunnitel-

man kansallisesta toimeenpanosta¹ vuonna 2017. Suomi on luonut indikaattorijärjestelmän, tarkastellut valtion budjetit kestävän kehityksen näkökulmasta ja osallistanut avoimesti yhteiskunnan eri toimijoita. Uusi hallitus pääsee edistämään kestävän kehityksen tavoitteita vahvalta pohjalta. Tehtävää ja parannettavaa kuitenkin riittää.

Helmikuussa 2017 julkaistun kansallisen toimenpideohjelman taustalla oli osallistava valmistelu, mutta ohjelman konkreettiset tavoitteet jäivät monien osallistuneiden mielestä vaatimattomiksi ja pitkälti hallitusohjelman toisinnoksi. Ohjelmassa oli kuitenkin myös paljon myönteistä. Oli hienoa, että toimenpideohjelma julkaistiin selontekona, mikä tarkoitti laajaa käsittelyä eduskunnan valiokunnissa. Myös ohjelman peruseriaatteet ovat hyviä. Niiden mukaan kestävän kehityksen toimintamme tulee olla pitkäjänteistä ja muutos-

¹ Valtioneuvoston kanslia (2017). *Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Kestävän kehityksen Suomi - pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti.* Julkaisusarja 3/2017. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.

voimaista, johdonmukaista ja globaaliin kumppanuuteen tähtäävää sekä omistajuutta ja osallistavuutta korostavaa.

Kattava seurantajärjestelmä ansaitsee kiitosta. Siihen sisältyy neljän vuoden välein tehtävä ulkopuolinen arviointi, joista ensimmäinen oli maaliskuussa 2019 julkaistu Polku2030-selvitys². Se tarjoaa hyödyllisiä aineksia kestävän kehityksen politiikan vahvistamiseksi. Keskeistä on selkiyttää kansalliset tavoitteet ja laatia tiekartta niiden saavuttamiseksi. Uuden hallituksen on tärkeää päivittää kansallinen kestävän kehityksen toimenpideohjelma siten, että se linjaa sekä pitkän aikavälin tavoitteet että selkeät askeleet hallituskaudelle.

Suomi seuraa kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista kahdella tavalla. Monialainen asiantuntijaryhmä määritteli valtioneuvoston kanslian johdolla kymmenen seurantakorttia ja kuhunkin 4–5 indikaattoria, joita varten Suomessa

” ***Uusi hallitus pääsee edistämään kestävän kehityksen tavoitteita vahvalta pohjalta. Tehtävää ja parannettavaa kuitenkin riittää.***

jo ennestään kerätään aineistoa.³ Tilastokeskus puolestaan raportoi Suomen tuloksia YK:n Agenda 2030 -ohjelmassa määriteltyjen lähes 250 indikaattorin mukaisesti, siltä osin kuin ne ovat Suomen kannalta olennaisia ja niistä on tietoa saatavilla.

Suomen oman indikaattorityön lähtökohtana on ollut etsiä sellaisia kansallisia indikaattoreita, jotka haastavat Suomea tavoittelemaan mahdollisimman kunnianhimoisia kestävän kehityksen tavoitteita. Asianmukainen seuranta edellyttää selvyyttä siitä, millaista tietoa tarvitsemme Suomelle olennaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Jos tarvittavaa tietoa ei ole saatavilla, sitä tulee hankkia. Uudenlaisen tiedon kerääminen vaatii resursseja, joita Suomi on toistaiseksi osoittanut indikaattorityöhön valitettavan vähän. Uudella hallituksella riittää siten päätettävää ja tehtävää myös Suomen kestävän kehityksen tavoitteiden seurannassa.

Valtiovarainministeriö teki vuonna 2018 edistyksellisen ja laajaa kansainvälistä kiinnostusta herättäneen päätöksen. Suomi alkoi sisällyttää kestävän kehityksen valtion talousarvioehdotukseen. Vuoden 2019 esitystä tarkasteltiin kuitenkin pääasiassa ilmastonmuutoksen näkökulmasta eli keskityttiin vain toiseen kansallisista painopistealueista, hiilineutraaliin ja resurssiviisaaseen Suomeen. Uuden hallituksen tehtävä on laajentaa tarkastelua myös toiseen painopistealueeseen: yhdenvertaiseen, tasa-arvoiseen ja osavaan Suomeen.

Suomessa tiedostetaan, että kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden kokemusta ja osaamista kannattaa hyödyntää. Tämä näkyy esimerkiksi kestävän kehityksen toimikunnan ja kehityspoliittisen toimikunnan sekä seurantaan varten perustetun monialaisen asiantuntijatyöryhmän kokoonpanoissa. Myös kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on niissä laaja edustus. Avoimuudesta kertoo myös aloite kansalaisraadista, jolla kerätään arviointitietoa kestävästä kehityksestä kiinnostuneilta kansalaisilta. Noin 500 vapaaehtoista osallistui ensimmäiseen raatiin alkuvuodesta 2019. Lisäksi vuonna 2017 perustettiin Nuorten Agenda 2030 -ryhmä, jotta myös nuoret pääsisivät osallistumaan kestävän kehityksen tavoitteiden suunnitteluun ja toimeenpanoon.

Polku2030-selvitys kehuu laajaa osallistamista mutta huomauttaa, että etenkin nuoria tulisi osallistaa nykyistä enemmän ja että kunnat ja kaupungit tarvitsevat lisää tukea kestävän kehityksen edistämiseksi. Olisi myös toivottavaa selkiyttää sitä, mitä kansalaisyhteiskunnan osallistamiselta missäkin yhteydessä toivotaan ja millainen mahdollisuus sen edustajilla on vaikuttaa päätöksentekoon.

Kestävä kehitys edellyttää johdonmukaista politiikkaa, ja siinä uudella hallituksella riittää työsarkaa. Tämä tulee esiin Polku2030-selvityksessä ja kansalaisyhteiskunnan arvioissa. Tulevalta hallitukselta vaaditaan tarkkaavaisuutta, jotta samaan aikaan ei käytetä resursseja kestävän kehityksen edistämiseen ja tehdä toisaalla vahingollisia päätöksiä. On syytä kohdistaa rohkeasti katse kestävälle kehitykselle haitallisiin päätöksiin. Esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden tukeminen ja asevientien epädemokraattisiin maihin eivät kuulu johdonmukaiseen kestävän kehityksen politiikkaan.

Lisää johdonmukaisuutta tarvitaan myös siihen, että Suomen rahoitus kestävän kehityksen edistämiseksi olisi linjassa sen kanssa, miten Suomi puhuu globaalin vastuun kantamisesta. Suomen tulee nostaa kehitysyhteistyörahoituksen kansainvälisten sitoumustensa tasolle eli 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2028 mennessä.

Päätäväisillä ilmastotoimilla ja luonnon monimuotoisuuden suojelulla kohti kestävää kehitystä

Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutumisen mahdollistaminen ovat keskeisiä kestävän kehityksen toimia. Hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin IPCC:n (Intergovernmental Panel on Climate Change) syksyllä 2018 julkaiseman raportin viesti on rohkaiseva mutta vakava.⁴ Ihmiskunnan on mahdollista säilyttää maapallomme elinkelpoisena tuleville sukupolville, mutta se edellyttää perustavanlaatuisia muutoksia nopealla aikataululla.

2 Valtioneuvoston kanslia (2019). *Polku2030 – Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.

3 Vuoden 2019 tilanteesta ks. Valtioneuvoston kanslia (2019). *Kohti Suomea, jonka haluamme 2050. Kestävän kehityksen tila vuonna 2019 indikaattoreiden ja vertailujen valossa*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.

4 Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC (2018). *Global warming of 1.5°C. An IPCC Special Report*. IPCC, Geneva.

Ilmastotoimet ovat koko maailman yhteinen tehtävä. Suomenkin ilmastopolitiikan ainoa hyväksyttävä tavoite on saada maapallon lämpötilan nousu pysähtymään 1,5 asteeseen. Uuden hallituksen on osoitettava keinot ja tehtävä päätökset, joilla Suomi pääsee tähän tavoitteeseen.

Tarvitsemme rakenteellisia muutoksia sekä ratkaisuja moniin vaikeisiin ja jännitteitä aiheuttaviin kysymyksiin. Miten turvaamme ihmisten perustarpeet ja edistämme hyvinvointia käyttämättä rajallisen planeettamme luonnonvaroja kestävästi? Miten turvaamme ihmisten toimentulon ja riittävän määrän säällisiä työpaikkoja?

Ilmastonmuutos on vahvasti kytkeytynyt luonnon monimuotoisuuden katoon ja ekosysteemien romahtamiseen. YK:n luontopaneeli IPBES:n (Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) toukokuussa 2019 julkaiseman tutkimusraportin tulokset ovat karuja.⁴ Jopa miljoona lajia voi hävitä ja useimmat niistä jo lähivuosikymmeninä. Myös ihmiset, etenkin alkuperäiskansat ja maailman köyhimmät, ovat vaarassa, ellei toimita kiireesti erityisesti niiden lajien suojelemiseksi, joita tarvitsemme ruoantuotantoon, pölytykseen, puhtaisiin vesistöihin ja vakaaseen ilmastoon.

Miten turvaamme ihmisten perustarpeet ja edistämme hyvinvointia käyttämättä rajallisen planeettamme luonnonvaroja kestävästi?

Maailman maiden toimet elinympäristöjen suojelemiseksi ja ennallistamiseksi ovat olleet riittämättömiä. IPBES:n raportti tarjoaa toivoa muutoksen mahdollisuudesta, mutta ihmisten aiheuttamaa tuhoa ei saada korjattua pelkästään yksittäisten lajien tai alueiden suojelulla. Huomio on siirrettävä järjestelmiin ekologisen kriisin taustalla, kuten kulutukseen, kauppaan ja talousjärjestelmään. Ilmaston lämpenemistä ja luonnon monimuotoisuuden katoa voidaan molempia torjua niin sanotuilla luonnon ratkaisuilla, kuten elinympäristöjen ennallistamisella. Ne on kuitenkin tehtävä huolella. Esimerkiksi bioenergian käytön lisääminen, muiden elinympäristöjen metsittäminen sekä puuplantaus voi vahentaa monimuotoisuuden hupenemista.

Maailman johtajat kerääntyvät vuoden 2020 lopulla Kiinaan päättämään 20-vuotistavoitteista luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi. Suomen tulee olla kansainvälisesti vaikuttamassa siihen, että lajikato saadaan maailmassa pysäytettyä, sekä määrittellä Suomelle tämän vaatimat toimenpiteet.

Koulutusta, työtä, tasa-arvoa, ilmastotekoja, rauhaa ja yhteistyötä

Seuraava YK:n kestävä kehityksen korkean tason poliittinen foorumi HLPPF kokoontuu heinäkuussa 2019 New Yorkissa. Se päättää Agenda 2030 -ohjelman seurantafoorumien ensimmäisen nelivuotisen kauden. Kun ohjelma käynnistettiin vuonna 2016, päätettiin käsitellä vuosina 2017–2019 kaikki tavoitteet siten, että kunakin vuonna on mukana Yhteistyö ja kumppanuus (17) ja 5–6 muuta tavoitetta.

Suomalaisten kansalaisjärjestöjen seurantaraportit noudattavat samaa kaavaa. Kahdessa aikaisemmassa käsiteltiin tavoitteita, joihin vuosien 2017 ja 2018 New Yorkin foorumeissa paneuduttiin. Tässä vuoden 2019 raportissa ovat tavoitteen 17 lisäksi mukana Hyvä koulutus (4), Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (8), Eriarvoisuuden vähentäminen (10), Ilmastotekoja (13) sekä Rauha ja oikeudenmukaisuus (16). Tämäkin raportti julkaistaan englanniksi foorumin aikaan osana kansainvälisen Social Watch -verkoston Spotlight-raporttisarjaa.

Kutakin raporttia on ollut tekemässä joukko järjestöjä, jotka toimivat kyseisen vuoden teemojen parissa. Jokainen niistä vastaa oman aihepiirinsä tavoitteen tekstistä. Vuoden 2019 raportin eri osa-alueista on vastannut kymmenen järjestöä, mutta myös muita järjestöjä on osallistunut sisältöjen tuottamiseen. Raportissa käsitellään jokaista tavoitetta globaalien, kansallisten ja paikallisten tason näkökulmasta. Järjestöt esittävät katsauksia nykyiseen tilanteeseen, visioita huomisen Suomesta ja konkreettisia suosituksia päättäjille näiden visioiden saavuttamiseksi.

⁴ Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES (2019). *The Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services*. IPBES, Bonn.

Tavoite 4: Hyvä koulutus

- Tasa-arvoinen ja saavutettava koulutus on yhteiskunnallisen vakauden ja kehityksen perusta.

Kirkon Ulkomaanapu¹

Globaali taso

TILANNE NYT: Eri puolilla maailmaa jopa 263 miljoonaa lasta ja nuorta jää edelleen koulutuksen ulkopuolelle.² Joka kolmas tällaisista lapsista asuu konflikteista tai katastrofeista kärsivissä maissa.³ Etenkin tytöt ja heikoimmassa asemassa olevat jäävät usein vaille koulutusta.

Maailmanlaajuinen tarve parantaa opetuksen laatua on valtava. Jopa 330 miljoonaa koulua käyvää lasta ja nuorta ei opi koulussa edes perustaitoja.⁴ Opintopolun katkeaminen ja perustaitojen puuttuminen heikentävät mahdollisuuksia suorittaa perusopinnot loppuun, siirtyä jatko-opintoihin ja hankkia työllistymiseen tarvittavat tiedot ja taidot.

” Jopa 330 miljoonaa lasta ja nuorta ei opi koulussa edes perustaitoja.

Maailmanpankki julkaisi vuonna 2017 raportin oppimisen kriisistä, joka vaikuttaa eniten köyhimpiin lapsiin ja nuoriin ja syventää eriarvoisuutta.⁵ Osa saa laadukkaan koulutuksen, joka antaa heille monipuoliset taidot; toiset saavat niin heikkolaatuista opetusta, etteivät opi peruskoulussa edes lukemaan ja laskemaan.

Koulutetuista opettajista on akuutti pula. Unescon mukaan suurin opettajapula on Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Unesco arvioi, että hyvän koulutuksen toteuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä tarvitaan noin 69 miljoonaa uutta opettajaa.⁶ Lisäksi opettajat tarvitsevat parempia resursseja ja arvostusta työlleen. Monissa epävakaisissa maissa opettajat joutuvat työnsä vuoksi uhkailujen ja pahoinpitelyjen kohteeksi ja ovat joskus jopa hengenvaarassa.

Suomalaista koulutusosaamista ja -järjestelmää arvostetaan maailmalla laajalti. Silti Suomi ei osallistu kansain-

välisiin koulutusalan yhteistyöverkostoihin.⁷ Myös Suomen koulutukseen suuntaaman kehitysrahoituksen osuus on pysynyt vaatimattomana.⁸

Suomalaiset tukevat vahvasti koulutuksen roolin kasvatamista kehityspolitiikassa. Ulkoministeriön vuosittaisissa kehitysyhteistyön mielipidemittauksissa enemmistö vastajista on ollut sitä mieltä, että Suomen kehityspolitiikassa tulisi keskittyä ensisijaisesti koulutuksen edistämiseen.⁹ Suomen tulisi myös hyödyntää suomalaista koulutusosaamista paremmin kehitysyhteistyössä.

HUOMISEN SUOMI: Suomalaiset päättäjät ymmärtävät, että hyvään koulutukseen on tärkeää investoida, sillä yksikään kestävä kehitys tavoite ei toteudu ilman laadukasta koulutusta. Se on perusedellytys niin köyhyyden vähentämiselle, työpaikkojen luomiselle, kestäväälle taloudelle, tasa-arvolle, vakaalle demokratialle kuin ilmastonmuutoksen torjumiselle. Koulutus on ihmisoikeus.

Suomi toimii aktiivisesti, jotta hyvän koulutuksen tavoite toteutuu vuoteen 2030 mennessä. Suomen osallistumista ja asiantuntevaa panosta kansainvälisissä koulutusalan yhteistyöverkostoissa arvostetaan laajasti.

Suomessa ymmärretään, että oppiminen on koulutuksen ydin ja että oppimisen kriisin ratkaisussa tulee huomioida koulutuksen kaikki tasot varhaiskasvatuksesta korkeakouluopintoihin sekä epävirallinen koulutus ja elinikäisen oppimisen periaate. Suomessa tiedetään myös, että koulutus on tärkeä keino rakentaa tulevaisuutta katastrofien ja konfliktien aikana.

Suomi kohdistaa merkittävän osuuden kehitysyhteistyövaroistaan vähiten kehittyneiden maiden ja erityisesti konflikteista ja katastrofeista kärsivien maiden koulutuksen kehittämiseen ja tukemiseen.

Suomalaisten opetusalan ammattilaisten osaamista ja Suomen koulutusjärjestelmän tuottamia hyviä oppimistuloksia hyödynnetään maailmanlaajuisesti, myös kehitysyhteistyössä ja humanitaarisessa avussa.

1 Tekstin työstämiseen ovat osallistuneet myös Pakolaisapu, Pelastakaa Lapset, OAJ, Opettajat ilman rajoja, SAK, Suomen YK-liitto ja Suomen ylioppilaskuntien liitto.

2 House of Commons International Development Committee (2017). *DFID's work on education: Leaving no one behind?* Marraskuu 2017. House of Commons, Lontoo.

3 Unicef (2018). *A Future Stolen: Young and out of school*. Syyskuu 2018. Unicef, New York.

4 House of Commons International Development Committee (2017). *DFID's work on education: Leaving no one behind?* Marraskuu 2017. House of Commons, Lontoo.

5 Maailmanpankki (2018). *Learning to Realize Education's Promise*. Maailmanpankki, Washington, DC.

6 Unesco (2016). *The World Needs Almost 69 Million New Teachers to Reach the 2030 Education Goals*. Lokakuu 2016.

7 Yhteistyöverkostoja ovat muun muassa Global Partnership for Education (GPE), Education Cannot Wait (ECW), Inter-Agency Network for Education in Emergencies (INEE) ja YK-järjestöt, kuten Unesco ja Unicef.

8 Vuosina 2006–2016 koulutukseen suunnattu rahoitus on jäänyt 5–9 prosenttiin, mikä tarkoittaa 30–55 miljoonaa euroa vuodessa.

9 Suomalaiset ovat pitäneet koulutusta kehitysyhteistyön tärkeimpänä osa-alueena jo vuodesta 2009 lähtien. Poikkeuksena on ainoastaan vuosi 2015, jolloin vastausten painopiste oli vuosituhattavoitteissa.

Suomen tulee:

- ✓ Nostaa laadukkaan koulutuksen kehittäminen kehityspolitiikan kärkiteemaksi.
 - ✓ Suunnitella toimenpideohjelma koulutuksen kehityspoliittisen roolin kasvattamiseksi ja eri toimijoiden yhteistyön koordinoimiseksi.
 - ✓ Suunnata koulutukseen vuosittain vähintään 100 miljoonaa euroa kehitysyhteistyörahoitusta.
 - ✓ Hakeutua aktiivisesti mukaan koulutusalan kansainvälisiin yhteistyöverkostoihin ja vaikuttaa siihen, että panostukset koulutuksen laatuun saavat lisää huomiota ja resursseja myös monenkeskisessä yhteistyössä ja EU-tasolla.
 - ✓ Nostaa opettajien työolosuhteiden turvallisuus ja kehittäminen yhdeksi painopisteeksi opetusalan kehitysyhteistyössä.
 - ✓ Varmistaa, että humanitaarisen avun rahoituksessa huomioidaan ihmisten oikeus koulutukseen katastrofi- ja konfliktitilanteissa.
 - ✓ Tukea ja kehittää yhteistyömuotoja, joilla suomalaisten opetusalan ammattilaisten osaamista hyödynnetään koulutusalan kehitysyhteistyössä ja -politiikassa entistä paremmin.
-

Tavoite 4: Hyvä koulutus

- Tasa-arvoinen ja saavutettava koulutus on yhteiskunnallisen vakauden ja kehityksen perusta.

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL)¹

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Suomen koulutusjärjestelmän periaatteen on, että jokaisella on mahdollisuus kouluttautua korkea-kouluun saakka. Julkisrahoitteinen ja säännelty järjestelmä takaa perustuslain mukaisen oikeuden koulutukseen. Tasa-arvoinen koulutus on hyvinvointivaltion ja Suomen menestyksen kulmakiviä.

Teknologinen kehitys ja muuttuvat osaamisvaatimukset ovat valtava taloudellinen, kansallinen ja inhimillinen haaste. Yhä useamman tulisi työelämän murroksen vuoksi hankkia entistä enemmän osaamista.

” *Tasa-arvoinen koulutus on Suomen menestyksen kulmakiviä.*

Suomen osaamistaso kuitenkin heikkenee: 1970-luvun lopusta lähtien nuorten aikuisten korkeakoulutus on vähentynyt ja nuorten koulutustaso kääntynyt laskuun.² Perustasteen koulutuksen varassa olevien työllisyystilanne heikkenee, eikä toisen asteen tutkintokaan takaa menestystä työmarkkinoilla.³

Suomeen on syntymässä ihmisryhmä, jolla on matala pohjakoulutus ja heikot edellytykset pärjätä työelämän muutoksessa. Noin 600 000 työikäisellä suomalaisella on heikot perustaidot.⁴

Opiskelijoiden on vaikeaa pärjätä myös opintojen alussa. Suomen koulutusjärjestelmä on antanut opiskelijoille mahdollisuuden yhdistää opintoja ja työntekoa sekä tehdä koulutusvalintoja ja suoriutua opinnoista melko joustavasti. Tutkinto-opiskelijalta vaaditaan kuitenkin yhä nopeampaa ja tehokkaampaa suoriutumista, mikä vaikeuttaa opiskelukyvyyn ylläpitämistä ja opintojen etenemistä. Osa siirtyy työelämään siten, että opintolainatakaan lisäksi heillä on paineita perustaa perhe, vakiinnuttaa työmarkkina-asema ja huolehtia omasta hyvinvoinnista.

Nuorten näköaloja leimaa epävarmuus ja kasvavat paineet. Palkkataso ei nouse edellisten sukupolvien vauhtia, ja työelämän muutos sumentaa tulevaisuudennäkymiä. Heikkenevä huoltosuhde asettaa paineita taloudelliselle kantokyvyille: yhä pienemmän joukon pitäisi tulevaisuudessa huolehtia toisen, koko ajan suurenevan joukon toimeentulon ja hoivamenojen kustantamisesta.

HUOMISEN SUOMI: Suomalaisten koulutustasoa on nostettu, joten Suomessa on riittävästi osaamista sekä työelämän että hyvinvointivaltion kehittämiseksi. Jokaiselle on taattu edellytykset ja mahdollisuus yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Hyvä julkinen rahoitus ja sääntely takaavat vankan pohjan kouluttautumiseen, eikä osaamisen kehittäminen muodostu kenellekään liialliseksi taloudelliseksi taakaksi.

Jokaisen on helppo löytää oppimispolkunsu. Tieto löytyy vaivattomasti yhdestä paikasta. Eri koulutuksen järjestäjät, julkinen sektori, elinkeino- ja työelämä ja muut yhteiskunnan toimijat ylläpitävät yhdessä toimivaa osaamisjärjestelmää. Koulutuksen järjestäjät ovat omaksuneet uuden roolin osaamisen tunnistamisessa, joten koulussa, työssä ja kotona kerrytetyt valmiudet pystytään tunnustamaan formaalissa koulutuksessa tehtyjen suoritusten lisäksi.

Suomen tulee:

- ✓ Panostaa koulutukseen, mikä auttaa ylläpitämään ja kehittämään yhteiskuntaa.
- ✓ Taata jokaiselle mahdollisuus päivittää osaamistaan ja saada siihen ohjausta.
- ✓ Mahdollistaa oppilaitosten laajamittainen, oppijälhtöinen yhteistyö.
- ✓ Kehittää niiden ihmisten osaamista, joilla on heikot perustaidot.
- ✓ Parantaa koulutusjärjestelmää jatkuvan oppimisen periaatteilla ja turvata osaamisen kehittäminen jokaiselle.
- ✓ Laatia opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan koskeva Agenda 2030 -linjaus, jolla varmistetaan kestävä kehityksen vaatima osaaminen.

1 Tekstin tuottamiseen ovat osallistuneet myös OAJ ja SAK.

2 Kalenius, Alekski & Hannu Karhunen (2018). *Miksi nuorten koulutustaso laskee?* Yhteiskuntapolitiikka 83 (2018): 5-6, 562-572.

3 Kalenius, Alekski (2014). *Koulutus, työllisyys ja työttömyys*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:13.

4 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK (2017). *Katoavat työpaikat - Työllisten määrän ja rakenteen kehitys Suomessa 1987-2015*. SAK:n julkaisusarja 3/2017. Toukokuu 2017. SAK, Helsinki.

5 OECD Organisation for Economic Co-operation and Development (2013). *OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills*. Marraskuu 2013. OECD Publishing, Pariisi.

Tavoite 4: Hyvä koulutus

- Tasa-arvoinen ja saavutettava koulutus on yhteiskunnallisen vakauden ja kehityksen perusta.

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL)¹

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Suomalaisen koulutuksen kehitys kulkee väärään suuntaan. Vahva kasvatus- ja koulutussektori on keskeinen tekijä, kun pyritään vastaamaan yhteiskunnallisiin haasteisiin ja kehittämään yhteiskuntaa.

Menneiden vuosien loistava menestys PISA-tutkimuksissa ja 2000-luvulla levinnyt kansainvälinen hehketus ovat luoneet kuvan suomalaisen koulutuksen ylivoimaisuudesta. Resurssihin nähden kunnissa tehdään todella hyvää työtä, mutta nuorten ikäluokkien koulutustason ja oppimistulosten heikkeneminen on huolestuttavaa.

Lisäksi oppimistulokset eriytyvät yhä vahvemmin sukupuolen, asuinalueen ja opetuksen sisällöllisten painotusten mukaan. Tällainen eriytyminen on osin haitallista, ja sen merkitys kasvaa myöhemmin elämässä.

” *Nuorten ikäluokkien koulutustason ja oppimistulosten heikkeneminen on huolestuttavaa.*

Koulutukseen kohdistuu paljon odotuksia ja vaatimuksia. Keskustelussa peräänkuulutetaan usein tehostamista ja tuottavuuden lisäämistä, joita on totuttu pitämään merkkeinä eri alojen toimintakyvystä. Kuntien on kuitenkin vaikeaa vastata näihin vaatimuksiin koulutuksen luonteen vuoksi: automatisointi ja digitalisaatio eivät tuota koulutuksessa lisäarvoa yhtä vaivattomasti ja suoraviivaisesti kuin monella muulla alalla.

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on Suomessa hälyttävän alhaisella tasolla muihin Pohjoismaihin verrattuna. Perusasteen koulutuksen varaan jääneiden työura ei näytä työelämän muutosten jälkeen lainkaan paremmalta. Niin nuorten kuin vanhempien kansalaisten perustaitojen omaksuminen ja päivittäminen näyttää osin epävarmalta.

HUOMISEN SUOMI: Yleinen koulutustaso on kääntynyt nousuun ja jokaisen perustaidot ovat kunnossa. Kunnat pitävät huolta, että kaikki pystyvät osallistumaan yhteisten asioiden hoitamiseen.

Kaikilla lapsilla on subjektiivinen oikeus maksuttomaan ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Jokainen nuori suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon ja saa riittävät sivistykselliset valmiudet jatkaa halutessaan korkea-asteen opintoihin. Korkeakouluopinnot ovat maksuttomia, alueellisesti kaikkien saavutettavissa ja antavat hyvät valmiudet menestyksekkäälle työuralle.

Koulutuksen rahoitus on riittävää, ja koulutukseen sijoittamisen arvo ymmärretään kunnallisessa päätöksenteossa. Yhteiskunnallista osallisuutta edistetään muun muassa positiivisen erityiskohtelun määrärahoilla. Ohjaukseen ja muihin syrjäytymistä ehkäiseviin palveluihin investoidaan, jolloin kukaan ei putoa kyydistä koulutusasteiden välillä tai koulutuksen aikana. Eheä ja laadukas koulutuspolku parantaa suomalaisten jaksamista työelämässä ja pidentää työuria.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Panostaa koulutukseen entistä enemmän siihen kohdistuvien odotusten ja vaatimusten kasvaessa.
- ✓ Taata jokaiselle vähintään toisen asteen tutkinto. Kehittämällä ohjausta ja toisen asteen koulutusta sekä parantamalla koulutuksen läpäisyä voidaan pidentää työuria ja ehkäistä syrjäytymistä.
- ✓ Tarjota valmistavaa koulutusta ja tukea koulutuspolun siirtymävaiheissa, jotta kaikilla halukkailla olisi mahdollisuus hakeutua korkeakoulutukseen.
- ✓ Taata kaikille yhdenvertainen pääsy laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, perusopetukseen sekä kirjasto- ja kulttuuripalveluihin.
- ✓ Selvittää koulutukseen osallistumisen ja koulutuksen saavutettavuuden haasteet.

¹ Tekstin tuottamiseen ovat osallistuneet myös OAJ ja SAK.

Tavoite 8: Ihmisarvoinen työ ja talouskasvu

- Kestävä talous on perusta ihmisten toimeentulolle ja hyvinvoinnille. Nuorten työllistäminen on yksi kestävän kehityksen edellytyksistä kaikkialla maailmassa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK¹

Globaali taso

TILANNE NYT: Ihmisarvoisen työn ja työntekijöiden kohdellun näkökulmasta maailma on jakaantunut karkeasti ottaen kahteen ryhmään: oikeusperiaatteiden pohjalta toimivat valtiot ja muut valtiot, joissa ammattiyhdistystoiminta on kielletty tai oikeuksiaan ajavia työntekijöitä painostetaan.

2010-luvun lopulla reilut 40 prosenttia maailman työntekijöistä työskenteli ilman työntekijöiden oikeuksia, minimipalkkaa ja sosiaaliturvaa. Orjuuden kaltaisissa olosuhteissa työskenteli jopa 40 miljoonaa ihmistä. Virallisesti työsuhteessa olevista suuri osa eli perheineen köyhyydessä. Yli 150 miljoonaa lasta joutui tekemään omalle terveydelleen tai kehitykselleen haitallista työtä, joka vaikeutti heidän koulunkäyntiään. Puolet näistä lapsista työskenteli vaarallisissa olosuhteissa.²

Ilmastonmuutoksen inhimillisten seurausten kuten sotien ja ympäristökatastrofien vuoksi siirtolaisen määrä on lisääntynyt. He joutuvat työmarkkinoilla usein turvattomaan asemaan, myös länsimaissa.

Työntekijöiden asema on heikentynyt entisestään vuoden 2018 jälkeen. Valtaosalla maailman työntekijöistä ei ole oikeutta neuvotella yhdessä palkoistaan ja työolosuhteistaan tai mennä lakkoon. Työntekijöihin kohdistuu myös vakavia uhkia valtioiden taholta: mielivaltaisia pidätyksiä, uhkailua, fyysistä pahoinpitelyä ja tappamista. Erityisen hankala työntekijöiden tilanne on Kiinassa, Iranissa, Valko-Venäjällä ja Algeriassa.

” Valtaosalla maailman työntekijöistä ei ole oikeutta neuvotella yhdessä palkoistaan ja työolosuhteistaan.

Myös suomalaiset yritykset loukkaavat työntekijöiden oikeuksia maailmalla. Vaikka Suomessa on kansalliset työelämän oikeuksia suojaavat säädökset, yritysten ei tarvitse seurata niitä maan rajojen ulkopuolella. Yhä useammat yritykset noudattavat vapaaehtoisesti YK:n ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta, mutta ei riittä, että pelkästään edelläkävijäyritykset tekevät näin. Ihmisoikeusloukkauksia

tapahtuu edelleen kansainvälisissä alihankintaketjuissa, joiden ansaintalogiikka perustuu halpaan hintaan. Ketjun viimeinen lenkki on usein maailman tai alueen köyhimmässä kolkassa.

Työelämän perusoikeuksia ja ympäristönsuojelua koskevia ehtoja on viime vuosina saatu neuvoteltua EU:n kauppasopimuksiin. Näillä sopimuksilla rakennetaan maailmantalouden sääntöjä. Kirjattujen ehtojen noudattaminen jää kuitenkin valitettavan usein toissijaiseksi, koska rikkomuksista ei seuraa sanktioita.

Bangladeshin ihmisoikeustilanne heikkenee sopimuksesta huolimatta

Bangladeshin viennistä lähes puolet suuntautuu EU:n alueelle, ja pelkästään vaate- ja kenkäteollisuuden viennin arvo on vuosittain lähes 16 miljardia euroa.

Bangladesh kuuluu kehittyviä maita tukevaan GSP-tullietuusjärjestelmään (Generalised System of Preferences), jonka vuoksi se voi tuoda EU-alueelle tulli- ja kiintiövapaasti kaikkia muita tuotteita paitsi aseita. Ehtona kuitenkin on, että Bangladesh kunnioittaa ihmis- ja työoikeuksia, kuten on säädetty vuonna 2013 EU:n ja Bangladeshin solmimassa Sustainability Compact -sopimuksessa.

Sopimuksesta huolimatta Bangladeshin ihmisoikeustilanne on viime vuosina huonontunut. Ammattiliittoaktiiveja ja liittoon kuuluvia työntekijöitä on uhkailtu, erotettu, pahoinpidelty ja jopa pidätetty.

EU on useaan otteeseen kehottanut Bangladeshia parantamaan työoikeuksia, mutta mitään edistystä ei ole tapahtunut. Monet kansalaisjärjestöt ja ammattiliittojen maailmanjärjestöt ovatkin vaatineet EU:ta käynnistämään virallisen tutkinnan siitä, onko Bangladesh edelleen oikeutettu GSP-tullietuusjärjestelmän antamiin etuoikeuksiin.

Lähteet: Clean Clothes Campaign (2017). *The European Union and the Bangladesh garment industry: the failure of the Sustainability Compact*. Lokakuu 2017. Clean Clothes Campaign, Amsterdam; ITUC International Trade Union Confederation (2018). *Bangladesh: Complaint to the European Ombudsman*.

1 Tekstin työstämiseen ovat osallistuneet myös Akava, Eettisen kaupan puolesta, Reilu kauppa, OAJ, SASK, STTK ja Suomen Unicef.
2 ITUC International Trade Union Confederation (2018). *Global Rights Index 2018. The World's Worst Countries for Workers*. ITUC, Bryssel.

HUOMISEN SUOMI: Suomi on vaikuttanut aktiivisesti siihen, että työelämän perusoikeudet toteutuvat maailmassa huomattavasti paremmin kuin ennen. Sen ansiosta köyhyys ja eriarvoisuus ovat vähentyneet. Työntekijät tekevät ihmisarvoista työtä ja palkka riittää elämiseen. Koska vanhempien palkka on riittävä, heidän lastensa ei tarvitse tehdä koulunkäyntiä estävää työtä.

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n määrittelemät työelämän perusoikeudet (yhdistymisvapaus, oikeus neuvotella kollektiivisesti sekä pakkotyön, lapsityön ja työhön liittyvän syrjinnän poistaminen) toteutuvat kaikkialla, ja EU korostaa toimenpiteissään työntekijöiden oikeuksia.

Johdonmukaisuus kansallisessa lainsäädännössä, kehityspolitiikassa ja kauppapolitiikassa on edesauttanut työntekijöiden oikeuksien toteutumista Suomessa ja kansainvälisesti. Suomessa on kansallinen yritysten ihmisoikeusvastuuta korostava laki, joka noudattaa YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevia periaatteita. Laki perustuu ihmisoikeuksien huolellisuusperiaatteeseen, joka on säädetty yrityksille pakolliseksi.

Suomen laki on toiminut esimerkkinä vastaavalle EU-lainsäädännölle. Suomi ja EU ovat olleet eturintamassa edistämässä kansainvälistä yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevaa sitovaa sopimusta.

Suomi korostaa aktiivisesti kaikessa politiikassaan työelämän perusoikeuksien merkitystä ja kunnollisten työ-

ehtojen ja -olosuhteiden edellytysten luomista. Kaikissa julkista rahoitusta saavissa hankkeissa, myös yksityisessä liiketoiminnassa, on varmistettu työelämän perusoikeuksien toteutuminen.

Suomi on ollut mukana vaikuttamassa siihen, että maailmantalouden säännöt estävät ihmisoikeuksien rikkomiseen perustuvan kustannuskilpailun. Kansainvälinen investointisuoja on rakennettu niin, että valtiot pystyvät turvaamaan työntekijöiden oikeudet.

Suomen tulee:

- ✓ Säättää kansallinen laki yritysten ihmisoikeusvastuusta.
 - ✓ Edistää yrityksiä sitovaa ihmisoikeuslainsäädäntöä sekä EU- että YK-tasolla.
 - ✓ Tehdä johdonmukaista politiikkaa ja asettaa työelämän perusoikeuksien toteutuminen painopisteeksi kaikessa politiikassa, myös kehityspolitiikassa.
 - ✓ Ottaa kehityspolitiikassa käyttöön työntekijöiden järjestäytymisvapautta ja kollektiivista neuvottelutoimintaa koskevat kriteerit.
 - ✓ Langettaa yrityksille taloudellisia sanktioita, jos ne eivät noudata EU:n kauppasopimusten työelämän vaatimuksia.
-

Tavoite 8: Ihmisarvoinen työ ja talouskasvu

- Kestävä talous on perusta ihmisten toimeentulolle ja hyvinvoinnille. Nuorten työllistäminen on yksi kestävän kehityksen edellytyksistä kaikkialla maailmassa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK¹

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Suomen talous on kasvanut hyvin ja työllisyyskehitys on ollut positiivinen. Samalla työmarkkinoiden osaamiseen perustuva eriytyminen on syventynyt ja koulutuksen merkitys työpaikan saannissa ja pitämisessä on kasvanut. Poliitiikassa on pyritty yksipuolisesti vahvistamaan työn tarjontaa, mikä on heikentänyt sekä työntekijän asemaa että työttömyys- ja työsuhdeturvaa. Yksi esimerkki tästä on työttömyysturvan aktiivimalli, joka on käytännössä osoittautunut työttömyysturvan leikkuriksi.

Suomessa työvoimapalveluihin on ohjattu huomattavasti vähemmän rahoitusta kuin muissa Pohjoismaissa. Palveluiden hakeminen ja työttömyysilmoitukset on siirretty digitaalisille alustoille, ja henkilökohtaisen palvelun määrää on vähennetty. Esimerkiksi valmennus- ja koulutuspalveluita on ulkoistettu yksityisille yrityksille.

Nuorten työllisyys, erityisesti perustutkinnon varaan jääneillä, on huono. Vuonna 2017 noin yhdeksän prosenttia 15–24-vuotiaiden ikäluokasta ei ollut työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa.² Nuorille on perustettu matalan kynnyksen verkostomaisia palvelupisteitä (Ohjaamot), joista saa apua esimerkiksi työ- tai opiskelupaikan etsimiseen.

Työsuhteessa tehty työ on vallitseva työnteen muoto. Noin viidennes työvoimasta tekee työtä monimuotoisesti: palkansaajana, yrittäjänä, itsensä työllistäjänä, freelancerina tai näitä yhdistelemällä. Lisääntyvä tapa tehdä työtä ovat nollatuntisopimukset.

Sosiaaliturvajärjestelmä ei sovellu parhaalla mahdollisella tavalla itsensä työllistäjien tai muiden keikkatyöntekijöiden toimeentulon turvaamiseen. Työn monimuotoistuminen tarjoaa joillekin uusia ansaintamahdollisuuksia mutta voi vaikeuttaa asianmukaisten ehtojen turvaamista työsuhteessa.

Yksi esimerkki on alustatyöntekijät. Tällaisessa työssä työn tekijä määrittää yleensä yrittäjäksi, jolloin häneltä puuttuvat oikeudet palkansaajan ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, tuki osaamisen päivittämiseen, työterveyshuolto ja työsuojelu. Työn tekijän on itse maksettava keikoistaan verot ja sosiaaliturvamaksut.

” *Suomessa työvoimapalveluihin on ohjattu huomattavasti vähemmän rahoitusta kuin muissa Pohjoismaissa.*

HUOMISEN SUOMI: Työmarkkinat eivät enää juurikaan eriydy osaamisen perusteella. Kaikki kansalaiset hankkivat vähintään toisen asteen tutkinnon, ja korkeakoulun suorittaa suurin osa työvoimasta. Työssä olevien osaamista kehitetään ja päivitetään joustavalla aikuiskoulutusjärjestelmällä, joka auttaa ihmisiä oppimaan työn ohessa.

Työttömyysturva ja työvoimapalvelut muodostavat keskenään vaikuttavan kokonaisuuden. Työttömien toimeentulo on turvattu, ja jokaista työtöntä tuetaan hänelle sopivilla palveluilla. Työvoimapolitiikkaan ohjataan riittävästi määrärahoja, jolloin henkilökohtainen, laadukas palvelu on taattu kaikille sitä tarvitseville.

Nuorten työttömyyttä ei ole, sillä lähes kaikki 15–24-vuotiaat ovat koulutuksessa tai työssä. Nuorten henkilökohtaiset palvelut ovat kehittyneet ratkaisemaan juuri heidän ongelmiaan. Vallitseva työnteen muoto perustuu työsuhteeseen ja ottaa huomioon yksilöllisen tarpeen.

Työsuhteen määritelmä kattaa palkansaajan kaltaisessa asemassa työtä tekevät. Lainsäädännössä on oletus työntekijäasemasta, jos tietyt työsuhteen tunnusmerkit täyttyvät. Tämä on selventänyt eri osapuolten vastuuta, velvoitteita ja oikeuksia myös alustataloudessa.

Suomen tulee:

- ✓ Sijoittaa työvoimapalveluihin, nuorten koulutukseen ja työuran aikana tapahtuvaan aikuiskoulutukseen.
- ✓ Taata työttömille monipuoliset, laadukkaat ja tarpeenmukaiset henkilökohtaiset palvelut.
- ✓ Kehittää verkostomaisia palvelumalleja nuorille.
- ✓ Laajentaa työsuhteen määritelmä koskemaan palkansaajan kaltaisessa asemassa työtä tekeviä ja kehittää sosiaaliturvajärjestelmää.

¹ Tekstin työstämiseen ovat osallistuneet myös Akava, Eettisen kaupan puolesta, Reilu kauppa, OAJ, SASK, STTK ja Suomen Unicef.
² Suomen virallinen tilasto, SVT (2018). *Työvoimatutkimus 2017*.

Tavoite 8: Ihmisarvoinen työ ja talouskasvu

- Kestävä talous on perusta ihmisten toimeentulolle ja hyvinvoinnille. Nuorten työllistäminen on yksi kestävän kehityksen edellytyksistä kaikkialla maailmassa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK¹

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Suomi eriytyy voimakkaasti alueellisesti. Kasvavien kaupunkien työmarkkinat monipuolistuvat ja tarjoavat paljon työpaikkoja, erityisesti palvelualoilta. Syrjäseudut ovat vaikeassa asemassa, koska työpaikkojen siirtymässä kasvuseuduille myös suuri osa työikäisistä lähtee. Syrjäseuduilla työvoimapalveluita on niukasti.

Alueellisten työ- ja elinkeinotoimistojen (15 kpl) lisäksi kunnat järjestävät työllisyyspalveluita. Ne tekevät yhteistyötä esimerkiksi monialaisissa yhteispalveluissa (TYP) ja nuorten Ohjaamoissa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden tulisi täydentää palveluita, jos työttömällä on haasteita työ- ja toimintakyvyssä. Viranomaisten yhteistyö ei aina toimi. Oppilaitokset voivat suunnata koulutustarjontaansa paikallisen tarpeen mukaan.

” Suurin osa julkisista hankinnoista tehdään hinnan eikä laadun perusteella, eli halvin tarjous voittaa kilpailun.

Julkisissa hankinnoissa on säädösten mukaan mahdollista ottaa huomioon hankinnan kokonaisvastuullisuus ja vaikutus paikalliseen työllisyyteen. Suurin osa julkisista hankinnoista tehdään kuitenkin hinnan eikä laadun perusteella, eli halvin tarjous voittaa kilpailun.

HUOMISEN SUOMI: Erilaisilla alueilla on mahdollista tehdä ihmisarvoista työtä tai toimia oman valinnan mukaan itsensä työllistäjänä uusilla toimialoilla, jotka edistävät kestävästä kehityksestä. Digitaaliset yhteydet ovat kaikkien arkipäiväisessä käytössä, ja niiden hyödyntämiseen saa henkilökohtaista opastusta ja koulutusta.

Työvoimapalvelut ovat laadukkaita, vaikuttavia ja yhdenvertaisia koko maassa. Viranomaisten yhteistyö toimii saumattomasti. Työttömille ja urakehitystä hakeville tarjotaan sujuvia ja heille räätälöityjä palveluita.

Julkisten hankintojen pääkriteeri on hankinnan vastuullisuus, vaikutus alueen kehittämiseen ja yhteiskuntaan sekä ihmisoikeuksien toteutuminen.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Kouluttaa tulevaisuuden osaajia kestävän kehityksen mahdollistaville uusille aloille ja varmistaa kaikille elinikäisen oppimisen mahdollisuudet.
- ✓ Turvata laadukkaat ja räätälöidyt työllisyyspalvelut.
- ✓ Velvoittaa viranomaiset monialaiseen yhteistyöhön vaikeasti työllistyvien palveluissa.
- ✓ Kilpailuttaa julkisia hankintoja niin, että pääkriteerinä on yhteiskunnalliset tavoitteet, kuten vastuullisuus, ihmisoikeuksien toteutuminen ja vaikutus alueen kehittämiseen.

¹ Tekstin työstämiseen ovat osallistuneet myös Akava, Eettisen kaupan puolesta, Reilu kauppa, OAJ, SASK, STTK ja Suomen Unicef.

Tavoite 10: Eriarvoisuuden vähentäminen

- Lisääntyvä eriarvoisuus ja eri ihmisryhmien syrjintä ovat aikamme suurimpia haasteita.

Suomen YK-liitto¹

Globaali taso

TILANNE NYT: Taloudellinen eriarvoisuus maiden välillä on vähentynyt, mutta ihmisten välinen eriarvoisuus on lisääntynyt entisestään. Vuonna 2018 yksi prosentti väestöstä omisti enemmän kuin muut yhteensä.² Yli 75 prosenttia maailman ihmisistä asui yhteiskunnissa, joissa tulot jakautuivat epätasaisemmin kuin vuonna 1990.³

Taloudellisten hyötyjen epätasainen jakautuminen ja heikko sosiaaliturva ylläpitävät epäoikeudenmukaista tilannetta. Maailmassa oli vuonna 2017 yli 700 miljoonaa ihmistä, jotka tekivät töitä mutta elivät silti köyhyydessä.⁴ Noin neljä miljardia ihmistä elää vailla mitään sosiaaliturvaa.⁵

Vuonna 2018 yksi prosentti väestöstä omisti enemmän kuin muut yhteensä.

Äärimmäisessä köyhyydessä elävistä ihmisistä noin viidennes on vammaisia, ja maailman noin miljardista vammaisesta 80 prosenttia elää kehittyvissä maissa.⁶ Vammaisten eriarvoisuuden vähentäminen edellyttää, että syrjiviin lakeihin, rakenteisiin ja asenteisiin puututaan. Muutoksesta hyötyisi niin yksilö kuin yhteiskunta: vammaisiin kohdistuvan syrjinnän arvioidaan heikentävän kehittyvien maiden bruttokansantuotetta 3–7 prosenttia.⁷

Agenda 2030 -ohjelman periaate on, että ketään ei jätetä. Sen merkitys tiedostetaan Suomen kehityspolitiikassa, joka painottaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilannetta. Myös eriarvoisuuden vähentäminen on Suomen kehityspolitiikan keskeinen päämäärä.⁸

Naisten ja tyttöjen aseman parantaminen on erittäin tärkeää, jotta eriarvoisuutta voidaan vähentää. Se on myös yksi

Suomen kehitysyhteistyön painopistealue, mutta tavoitteet ja käytännöt ovat olleet ristiriitaisia.⁹ Sipilän hallitus leikkasi tukea kaikilta YK-järjestöiltä, mukaan lukien UN Women -järjestöltä, jonka avustusta vähennettiin 40 prosenttia vuosina 2014–2017. Samalla aikavälillä YK:n väestörahassto UNFPAn tuki putosi 55 prosenttia.¹⁰

Myös kansalaisjärjestöjen rahoitusta leikattiin merkittävästi vuonna 2015, vaikka niiden työ tavoittaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ja ne pystyvät parhaiten toimimaan syrjäisissä toimintaympäristöissä.

Suomella on parantamisen varaa myös siinä, miten ”ketään ei jätetä” -näkökulmaan liittyvien ihmisoikeus- ja eriarvoisuusvaikutusten arviointi valtavirtaistetaan. Esimerkiksi vihreän teknologian yrityshankkeiden sosiaalisten vaikutusten arviointiin ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota.¹¹

HUOMISEN SUOMI: Suomi on ottanut vahvan kansainvälisen roolin eriarvoisuuden vähentämisessä, mikä näkyy rohkeassa, heikoimpia puolustavassa retoriikassa ja merkittävisissä käytännön panostuksissa. Suomi on kansainvälinen esimerkki sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja poliittisesta johdonmukaisuudesta. Suomi on ottanut kestävä kehityksen tavoitteet ohjaavaksi periaatteeksi kaikille hallinnonaloille, myös kauppa-, vero- ja ulkopolitiikkaan.

Suomi on tukenut Kansainvälisen työjärjestön ILO:n työtä aktiivisesti. Sosiaaliturvarakenteita on kehitetty maailmalla ILO:n standardien mukaisesti, ja minimipalkka on otettu käyttöön kaikissa maissa, joten ihmisten vähimmäistoimeentulo on taattu. Ihmiset ovat saaneet uskoa tulevaisuuteen uusista työpaikoista, jotka ovat ympäristöllisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäviä.

Yritykset ovat sitoutuneet kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja työntekijöiden oikeuksia sekä huomioimaan ympäristön kantokyvyn koko tuotantoketjussa. Halpatuotannolla kilpailu on lopetettu, ja tuotteiden ympäristö- ja sosiaalinen kestävyys on noussut tärkeimmäksi kriteeriksi julkisissa hankinnoissa. Verovälttely on saatu kuriin, ja entiset kehittä-

1 Tekstin työstämiseen ovat osallistuneet myös Fingo, Vammaiskumppanuus, Invalidiliitto, THL ja SAK.

2 Oxfam (2019). *Public Good or Private Wealth?* Tammikuu 2019.

3 Ulkoministeriö (2018). *Kehityspolitiikan tulokset 2018*. Ulkoministeriö, Helsinki.

4 Workers and Trade Unions Major Group (2019). *Empowering people and ensuring inclusiveness and equality*. Huhtikuu 2019.

5 Yhdistyneet kansakunnat, YK (2018). *The Sustainable Development Goals Report 2018*. YK, New York.

6 Maailman terveysjärjestö, WHO (2011). *World report on disability 2011*. WHO, Geneva.

7 Kansainvälinen työjärjestö, ILO (2010). The price of excluding people with disabilities from the workplace. Artikkelit, 1.12.2010, www.ilo.org.

8 Ulkoministeriö (2016). Suomen kehityspolitiikka. *Yksi maailma, yhteinen tulevaisuus - kohti kestävä kehitystä*. Valtioneuvoston selonteko, 4.2.2016. Ulkoministeriö, Helsinki.

9 Ks. esim. Jäppinen, Sanna (2018). *Tasa-arvon harha vaivaa Suomen kehityspolitiikkaa*. Uutistausta, 14.9.2018, www.fingo.fi.

10 Suomen YK-liitto (2019). *YK-liiton hallitusohjelmataavoitteet*. Liite: 'YK-järjestöjen rahoituskehitys 2014–2017'.

11 Ylönen, Matti ja Anna Salmivaara (2019). Liite 14: Agenda2030, ulkopolitiikka ja ihmisoikeudet. Teoksessa Valtioneuvoston kanslia, *Polku2030 - Suomen kestävä kehityksen politiikan arviointi*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.

tyvät maat ovat rakentaneet myös Suomen tuella toimivia verohallintoja, sosiaaliturvajärjestelmiä ja terveyspalveluja. Perusturva kannattelee kaikkia niitä, jotka sitä elämänsä eri vaiheissa tarvitsevat.

Ihmiset ympäri maailmaa kokevat, että he voivat vaikuttaa tulevaisuuteensa. Heillä on mielekkäitä tapoja osallistua omien paikallisten yhteisöjensä, yhteiskuntiansa ja kansainvälisen yhteisön kehittämiseen. Taloudellinen eriarvoisuus on vähentynyt, ihmisoikeuksia kunnioitetaan, ja oikeusvaltioperiaatteita noudatetaan, mikä on lisännyt kansalaisten turvallisuutta. Lisäksi se on heikentänyt ääriliikkeitä, jotka saavat voimansa syrjäytymistä tukevista kehityspoluista.¹²

¹² Ks. esim. UNDP (2017). *Journey to Extremism in Africa. Drivers, Incentives and the Tipping Point for Recruitment*. UNDP, New York.

Suomen tulee:

- ✓ Osallistua aktiivisesti eriarvoisuutta vähentävien talous- ja sosiaaliturvajärjestelmien vahvistamiseen ja rakentamiseen kehitysyhteistyössä ja muussa kansainvälisessä toiminnassa.
- ✓ Ottaa Agenda 2030 -ohjelma ja ihmisoikeusperustaisuus ulkopoliittikan lähtökohdaksi sekä vahvistaa monenkeskisten järjestelmien oikeudenmukaisuutta kauppa-, vero- ja kehityspoliittikalla.
- ✓ Edistää Agenda 2030 -ohjelman ”ketään ei jätetä” -hengessä kaikkein haavoittuvimpien ihmisten oikeuksia kehityspoliitikassa. Eryteisesti vammaisten ja alkuperäiskansojen tarpeet ja oikeudet tulee huomioida.
- ✓ Toimia pakolaisten ja siirtolaisten ihmisarvoisen kohtelun turvaamiseksi ja taata sille riittävät resurssit EU:n seuraavassa rahoituskehityksessä.

Tasa-arvo edellyttää erityistukea heikoimmassa asemassa oleville ryhmille

Köyhyys ja syrjintä ovat kehittyvissä maissa elävien vammaisten ihmisten suurimpia vitsauksia. He kuuluvat yleensä maiden kaikkein haavoittuvimpien joukkoon. Kaikki toimenpiteet, jotka vähentävät heidän köyhyyttään, vähentävät eriarvoistumista.

Mahdollisuus koulutukseen on tässä avainasemassa. Moni vammaisen lapsi ei käy lainkaan koulua. Yhteisöön integroivaan koulutukseen pääseminen on yksi tärkeimmistä yksittäisistä tavoitteista muun muassa Vammaiskumppanuuden ja Invalidiliiton kehitysyhteistyöhankkeissa.

Kehitysyhteistyössä tuetaan myös vammaisten ihmisten työllistymistä joko työntekijöinä tai itsensä työllistäjinä. Siten parannetaan parhaiten heidän mahdollisuutensa ihmisarvoiseen elämään.

Vammaiset naiset ovat usein heikoimmassa asemassa sillä he ovat syrjittyjä myös sukupuolensa perusteella. Koulutuksella, työllä ja asennekasvatuksella heidän

on mahdollista saada tasa-arvoisempi asema omassa yhteisössään.

Esteetön ympäristö ja kunnolliset apuvälineet auttavat saavuttamaan toivottuja tuloksia. Kaupunkisuunnittelu on hyvä esimerkki siitä, miten vammaisten oikeuksien huomioiminen ja yhteisöön integroimisen näkökulma auttavat rakentamaan kaikille ryhmille turvallisempia, saavutettavampia ja viihtyisämpiä asuinympäristöjä.

YK:n vammaissopimuksen (UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD) täytäntöönpano edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja kehitysyhteistyörahoitusta, mutta perimmäinen vastuu on sopimuksen allekirjoittaneilla ja ratifioineilla mailla. Vammaiskumppanuus ja siinä toimivat suomalaiset vammaisjärjestöt tukevat kehittyvien maiden vammaisjärjestöjä, jotta ne pystyvät paremmin vaikuttamaan omissa yhteisöissään ja maissaan sopimuksen toteuttamiseksi ja vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia edistävän lainsäädännön säätämiseksi.

Tavoite 10: Eriarvoisuuden vähentäminen

- Lisääntyvä eriarvoisuus ja eri ihmisryhmien syrjintä ovat aikamme suurimpia haasteita.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Suomi ei ole saavuttamassa köyhyyden puoltamisen Agenda 2030 -tavoitetta. Pienituloisimpien, etenkin lapsiperheiden, työttömien ja opiskelijoiden, toimeentulo on vaikeampaa kuin ennen¹, ja pitkäaikaistyöttömien, sairaiden ja toimintarajoitteisten perustoimeentulo on vaarantunut. Köyhyys ja terveyssyyt rajoittavat monien aktiivista kansalaisuutta, osallisuutta ja tasavertaisuutta.

Perusturvan matala taso ja sosiaaliturvaetuksien ostovoiman heikkeneminen ovat keskeisiä syitä eriarvoisuuden kasvuun. Hallituskaudella 2015–2019 jäädytettiin etuuksia korottavia indeksejä, korotettiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja heikennettiin työttömyysturvaa. Päättösten kokonaisvaikutuksia eri ryhmien toimeentuloon ei arvioitu suunnittelussa.

Sosioekonomiset hyvinvoinnin ja terveyden erot ovat suuria. Terveyspalveluissa ihmiset ovat keskenään eriarvoisessa asemassa: työntekijälle ilmaiseen työterveyshuoltoon pääsee nopeasti, kun taas julkisella sektorilla jonotetaan ja maksetaan palveluista. Sairastaminen on Suomessa kallista moniin muihin maihin verrattuna. Asiakasmaksujen korotusten ja leikattujen etuuksien vuoksi monet velkaantuvat, jättävät menemättä hoitoon tai eivät osta lääkkeitä.

” Terveyspalveluissa ihmiset ovat keskenään eriarvoisessa asemassa.

Syrjintä lisää eriarvoisuutta. Syntymäkodin ulkopuolelle sijoitetut, eri tavoin toimintarajoitteiset, maahanmuuttaja-taustaiset ja sateenkaarinuoret kokevat kiusaamista ja syrjintää muita useammin. Invalidiliiton 2017 jäsenkyselyn vastaajista 40 prosentilla oli kokemuksia eriarvoisuudesta, syrjinnästä tai huonosta kohtelusta.² Myös vanhuus tuottaa syrjinnän kokemuksia.

Suomen translaki vaatii sukupuoltaan korjaavalta sterilisaatiota ja täysi-ikäisyyttä. Se loukkaa sukupuolivähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksia, kehollista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta.

1 Honkanen, Pertti (2018). *Esimerkki- ja simulointilaskelmia sosiaaliturvan muutoksista 2012–2019*. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki.
2 Invalidiliitto (2017). *Jäsenkysely sosiaalisesta ja taloudellisesta yhdenvertaisuudesta*. Kyselyaineisto 2017. Invalidiliitto, Helsinki.

Erityisen huolestuttavaa on lasten eriarvoistuminen. Suurin eriarvoisuutta aiheuttava ongelma on lasta ja perhettä kuormittavien tekijöiden, kuten talous-, mielenterveys- ja päihdeongelmien, kasautuminen. Se lisää riskiä jäädä syrjään yleisestä hyvinvointikehityksestä, osallisuudesta ja mahdollisuudesta rakentaa itselleen hyvää tulevaisuutta.

Turvapaikkaa hakevien lasten asema on erityisen huolestuttava. Kansainvälistä suojelua hakeva lapsi nähdään ennemmin turvapaikanhakijana kuin lapsena. Myös perusopetus- ja päiväkotiryhmien kasvattaminen sekä subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen ovat lisänneet lasten eriarvoisuutta. Perhetausta vaikuttaa yhä enemmän koulumenestykseen.

HUOMISEN SUOMI: Suomi on tarttunut päättäväisesti ongelmiin, kääntänyt eriarvoisuuskehityksen suunnan ja saanut köyhyyden vähenemään. Köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen huomioidaan kaikessa päätöksenteossa.

Kaikille turvataan inhimilliseen elämään riittävä toimeentulo sekä toimivat sosiaali-, terveys- ja muut palvelut. Syrjintään puututaan viipymättä, ja kaikille lapsille taataan kohtuulliset lähtökohdat elämään.

Suomen tulee:

- ✓ Korottaa perusturvaa, jotta se kattaa välttämättömät hyödykkeet ja palvelut.
- ✓ Alentaa sairastamisen kuluja, kuten tarjota maksuttomat terveyskeskuspalvelut ja yhdistää terveydenhuollon maksukatot kohtuulliselle tasolle.
- ✓ Toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus palvelujärjestelmän yhdenvertaisuuden, perusoikeuksien toteutumisen ja kestävästi kustannustason turvaamiseksi. Sote-palvelut on järjestettävä nykyistä selvästi suuremmilla alueilla.
- ✓ Tehdä pitkäjänteistä lapsenoikeusperustaista lapsi- ja perhepolitiikkaa, tarjota maksuttomat toisen asteen oppimateriaalit ja palauttaa subjektiivinen oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen.
- ✓ Toteuttaa itsemääräämisoikeutta koskevan lain uudistus ja saattaa vammaispalvelut YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen tasolle vammaispalvelulain uudistuksella.

Tavoite 10: Eriarvoisuuden vähentäminen

- Lisääntyvä eriarvoisuus ja eri ihmisryhmien syrjintä ovat aikamme suurimpia haasteita.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Ihmiset ovat Suomessa keskenään eriarvoisessa asemassa sen mukaan, missä he asuvat. Terveys- ja hyvinvointieroja on niin maan eri osissa kuin kuntien eri alueilla.

Harvaan asutuilla alueilla hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavat pitkät välimatkat, infrastruktuurin puutteet sekä julkisten ja kaupallisten palveluiden keskittyminen kunta-keskuksiin. Julkisen liikenteen vähyys, autottomuus, teiden huono kunto ja katuvalojen puute vaikeuttavat liikkumista.

Yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteet lisääntyvät, koska kuntakeskuksiin ja palveluihin pääsy on vaikeaa ja kallista. Toimintarajoitteiset ihmiset kokevat muita useammin, että hankalat matkat ja aukioloajat vaikeuttavat pääsyä palveluihin.¹

Erityisen heikko elämänlaatu on kotona asuvilla ja paljon apua tarvitsevilla ikäihmisillä, pitkäaikaistyöttömällä, turvapaikan saaneilla aikuisilla sekä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla aikuisilla. Yksinäisyyden kokemus on noussut keskeiseksi elämänlaatua heikentäväksi tekijäksi kaikissa näissä ryhmissä.²

Saamenkielisiä palveluita ei ole saatavilla kattavasti kaikilla kolmella saamen kielellä. Resursseista ja saamenkielisistä ammattilaisista on pulaa. Monissa kaksikielisissä kunnissa on puutteita ruotsinkielisten palvelujen saatavuudessa.

Palveluiden yhdenvertaisuuden lisääminen oli yksi sote- ja maakuntauudistuksen tavoitteista. Sosiaalibarometriin 2018 vastanneista sosiaali- ja terveysjohtajista 56 prosenttia kuitenkin arvioi, että uudistus olisi heikentänyt yhdenvertaisuutta.³

Järjestöbarometriin 2018 vastanneista sosiaali- ja terveysjärjestöjen edustajista 63 prosenttia arvioi samoin.⁴ Kyselystä välittyy myös huoli, että palvelut etäännyvät nykyistään kauemmaksi: matkat pitenevät ja kallistuvat, asiakasmaksut nousevat ja ihmisten vaikutusmahdollisuudet vähenevät.

Palveluiden digitalisointi oli yksi Sipilän hallituksen kärkihankkeista. Yli puolet suomalaisista kokee kuitenkin verkko-

”*Yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteet lisääntyvät, koska kunta-keskuksiin ja palveluihin pääsy on vaikeaa ja kallista.*

palveluiden käytössä esteitä, joita ovat puutteellisen osaamisen lisäksi myös puutteet laitteissa ja yhteyksissä sekä toimeentulon vaikeudet.

Digitaitojen puutteesta aiheutuva syrjäytyminen koskee niin ikääntyneitä, työikäisiä kuin nuoria. Haavoittuvia ryhmiä ovat myös maahanmuuttajat ja ihmiset, joilla on kielellisiä ja kognitiivisia vaikeuksia.

HUOMISEN SUOMI: Kaikki keinot on otettu käyttöön, jotta ihmiset voivat elää hyvää elämää myös harva-alueilla. Sähköisten ja liikkuvien palveluiden kehittämisen rinnalla nähdään tärkeänä myös kotia lähellä olevat asiointipisteet.

Järjestöt tukevat ihmisiä arjessa ja edistävät alueellaan väestön hyvinvointia ja terveyttä. Monipuoliselle järjestökentälle, kuten sosiaali- ja terveysjärjestöille ja kyläyhdistyksille, on turvattu edellytykset tukea ihmisiä ja tarjota osallistumismahdollisuuksia kaikkialla maassa. Tiedostetaan, että monet tarvitsevat henkilökohtaista digitukea ja että vertaistuki on suuri apu.

Kuntien tulee:

- ✓ Edistää kaikissa toiminnoissaan asukkaidensa hyvinvointia. Tämä koskee myös keskusten ulkopuolella asuvia asukkaita. Muun muassa laadukas yhdyskuntasuunnittelu, kulttuuri- ja liikuntatoimi sekä varhaiskasvatus ja koulutus ovat tärkeitä.
- ✓ Viedä palveluita ihmisten lähiympäristöön ja kotiin.
- ✓ Huolehtia, että digitaalisten palveluiden käyttöön saa neuvontaa ja tukea.
- ✓ Varmistaa järjestöjen toiminnan edellytykset, kuten rahoitus ja toimintatilat, jotta järjestöt pystyvät edistämään ihmisten hyvinvointia ja terveyttä.

1 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2019). *Suomalaisten hyvinvointi 2018*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

2 Tiilikainen, Elisa (2016). *Yksinäisyys ja elämäntyydytys - Laadullinen seuranta-tutkimus ikääntyvien yksinäisyydestä*. Helsingin yliopisto, Helsinki.

3 Näättä, Ari-Matti & Pia Londén (2018). *Sosiaalibarometri 2018*. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys, Helsinki.

4 Peltosalmi, Juha et al. (2018). *Järjestöbarometri 2018*. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys, Helsinki.

Tavoite 13: Ilmastotekoja

- Ilmastomuutoksen vastainen työ vaatii johdonmukaisia ja välittömiä toimia kaikilla politiikan osa-alueilla.

Plan International Suomi

Globaali taso

TILANNE NYT: Ilmastomuutos vaikuttaa kaikkialla, mutta haitalliset seuraukset ovat suurimmat heille, jotka ovat sitä vähiten aiheuttaneet. Heillä on myös huonoimmat mahdollisuudet sopeutua ilmaston lämpenemiseen.

Ilmastomuutos vesittää jo saavutettuja kehitystuloksia ja vaikeuttaa uusien saavuttamista. Maailmanpankki arvioi, että sata miljoonaa ihmistä vajoaa takaisin köyhyteen vuoteen 2030 mennessä, mikäli ilmastomuutokseen ei vastata.¹ Erityisen haavoittuvia ovat kehittyvien maiden tytöt, lapset, naiset ja alkuperäiskansojen ihmiset. Ilmaston lämpeneminen heikentää heidän asemaansa ja elinolosuhteitaan entisestään.

Historiallisesti ilmastomuutoksesta ovat vastuussa Suomen kaltaiset vauraat maat. Niiden ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen kehittyville maille antama tuki on haavoittuville alueille ja ryhmille elintärkeää. Suomen maksutukset ovat jääneet kauas oikeudenmukaisesta osuudesta. Suomi on myös rahoittanut ilmastotukensa kehitys yhteistyön määrärahoista, ja yli puolet sen ”ilmastorahoituksesta” oli vuonna 2017 lahjarahan sijaan sijoituksia, jolloin varat mahdollisine tuottoineen palautuvat Suomeen.

Suomen ilmastopolitiikka ei ole johdonmukaista. Se ajaa kansainvälisesti fossiiliseen energiaan liittyvien tukien poistamista mutta tuki kansallisesti fossiilisia polttoaineita noin miljardilla eurolla vuonna 2018.² Suomi myös lopetti hyvän käytäntönsä ohjata päästöhuutokauppatalonsa ilmasto- ja kehitysrahoitukseen ja suuntasi ne vastoin saastuttaja maksaa -periaatetta takaisin energiaintensiiviselle teollisuudelle. Edistyksellistä on ollut tuoda sukupuolten tasa-arvon näkökulma ilmastotoimiin, mutta tämäkin osa-alue kärsii ilmastorahoituksen yleisestä resurssipulasta.

HUOMISEN SUOMI: Suomi hyödyntää potentiaalinsa vauraana hyvinvointivaltiona ilmastomuutoksen hillinnässä. Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisessä ilmastopolitiikassa ja kirittää muita maita kunnianhimoiseen päästöjen vähentämiseen ja luonnollisten nielujen vahvistamiseen. Suomen ilmastotoimien lähtökohtana on ihmisoikeusperustaisuus. Lisäksi Suomi johdonmukaisesti huomioi kaikessa

” Ilmastomuutos vesittää jo saavutettuja kehitystuloksia.

toiminnassaan ilmastomuutoksen vastaisen työn, ja kaikki julkiset rahavirrat edistävät ilmastokestävää kehitystä.

Suomi kantaa globaalin vastuunsa ja maksaa oikeudenmukaisen osuutensa kansainvälisestä ilmastorahoituksesta. Rahoitus on lahjamuotoista, eikä sitä kateta kehitys yhteistyövaroista. Suomi ei siis anna ilmastotukea esimerkiksi köyhyyden vähentämisen kustannuksella.

Suomi ohjaa puolet ilmastorahoituksesta ilmastomuutoksen vaikutuksiin sopeutumiseen ja kohdentaa sen kaikkein haavoittuvimmille alueille ja ryhmille. Siten rahoituksella turvataan ja edistetään esimerkiksi niiden tyttöjen ihmisoikeuksia, joita ilmastomuutos kohtuuttomasti koettelee. Suomi tunnustaa, että ilmastomuutos on jo saanut aikaan peruuttamattomia vaikutuksia, ja rahoittaa korvauksia sellaisista vahingoista ja menetyksistä, joihin ei voi enää sopeutua. Suomi tarjoaa turvallisia reittejä siirtolaisille ja pakolaisille, jotka liikkuvat ilmasto- ja ympäristösyistä. Näin Suomi ehkäisee ihmissalakuljetusta ja pakkotyötä.

Suomen tulee:

- ✓ Antaa 200 miljoonaa euroa lahjamuotoista kansainvälistä ilmastorahoitusta vuoteen 2020 mennessä. Rahoituksen tulee olla uutta, ja lisäistä suhteessa kehitys yhteistyövaroihin ja sitä tulee ohjata erityisesti vähiten kehittyneille maille.
- ✓ Tukea kansainvälisissä neuvotteluissa ilmastorahoituksen tason nostamista oikeudenmukaiselle tasolle vuoden 2025 jälkeen.
- ✓ Ohjata puolet ilmastorahoituksesta sopeutumiseen.
- ✓ Rahoittaa ilmastomuutoksen aiheuttamien vahinkojen ja menetysten korvaamista.
- ✓ Ohjata kaikki julkiset rahavirrat edistämään ilmastokestävää kehitystä.
- ✓ Suomen tulee tarjota laillisia ja turvallisia maahantulon reittejä ilmastomuutoksen takia pakolaisiksi ja siirtolaisiksi joutuneille sekä vaikuttaa asiaan myös kansainvälisesti.

1 Hallegatte, Stephane et al. (2016). *Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty*. Maailmanpankki, Washington, D.C.

2 Ulkoministeriö (2018). *Kehityspolitiikan tulospöytäkirja 2018*. Ulkoministeriö, Helsinki.

Tavoite 13: Ilmastotekoja

- Ilmastomuutoksen vastainen työ vaatii johdonmukaisia ja välittömiä toimia kaikilla politiikan osa-alueilla.

Suomen luonnonsuojeluliitto¹

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Ilmaston lämpeneminen on pohjoisilla leveysasteilla rajumpaa kuin globaalisti keskimäärin, mikä on jo viime vuosina näkynyt Suomen maataloudessa, luonnossa ja Itämeren tilassa.

Suomella on sekä historiallinen velvollisuus että suomalaisten hyvinvoinnin turvaamiseen perustuva vastuu toimia edelläkävijänä ilmastokriisin torjumisessa. Toistaiseksi Suomen päästövähennykset ovat riittämättömiä suhteessa 1,5 asteen lämpenemisrajaan, eikä Suomi tee omaa osuuttaan tarvittavista ilmastotoimista.

Samalla kun Suomen fossiiliperäiset päästöt ovat jonkin verran vähentyneet, ilmastopolitiikassa on viime vuosina noussut esiin uusia jännitteitä. Pariisin ilmastosopimus korostaa hiilinielujen ja -varastojen suojelua ja kasvattamista, mutta Suomen hiilinielut ovat pienenemässä, koska metsien hakkuita on kasvatettu yli 20 prosenttia viimeisten neljän vuoden aikana. Tämä johtaa Suomen ilmakehään tuottamien nettopäästöjen merkittävään kasvuun vuodesta 2018 alkaen. Biopolttoaineiden, bioenergian ja sellun tuotannon kasvava puunkäyttö pienentää metsien hiilensidontaa merkittävästi.

Haitalliset tuet hidastavat siirtymää fossiilivapaaseen hyvinvointivaltioon. Esimerkiksi ympäristölle ja ilmastolle haitallisia tukia maksetaan edelleen vuositasolla yli 3,5 miljardia euroa, ja tuet ovat viime vuosina kasvaneet.¹

” Suomen päästövähennykset ovat riittämättömiä.

Lisäksi Suomeen tuotavien tuotteiden päästöt ja Suomesta lähtevien ja Suomeen saapuvien kansainvälisen lentojen päästöt ovat kasvaneet merkittävästi viime vuosina.

Fossiilivapaaseen yhteiskuntaan siirtyminen muuttaa myös työmarkkinoita aiheuttaen työntekijöille sekä uusia riskejä että mahdollisuuksia. Pariisin ilmastosopimus edellyttää, että haavoittuvien ryhmien toimeentulo ja työllisyys otetaan huomioon ilmastopolitiikassa. Suomalaisessa ilmastopolitiikassa ei ole riittävästi varmistettu palkansaajien, nuorten ja kansalaisyhteiskunnan osallistumista ja reilua siirtymää.

HUOMISEN SUOMI: Suomi osoittaa, että kestävä ilmastopolitiikka voi olla hyväksyttävää, oikeudenmukaista ja yhteensopivaa eriarvoisuuden torjumisen kanssa. Uusiutuva energia, kestävä liikenne, energia- ja materiaalitehokas asuminen ja kasvispainotteinen ruokavalio ovat arkipäivää. Kaikista fossiilisten polttoaineiden tuista on luovuttu, ja Suomi panostaa ilmastoinvestointeihin ja -osaamiseen. Suomi osoittaa, että fossiilisista polttoaineista voidaan luopua ja luonnollisia hiilinieluja kasvattaa samanaikaisesti. Suomi on edelläkävijä luonnon ilmastoratkaisuissa ja monimuotoisuuden suojelussa.

Suomi investoi hyvälaatuisten työpaikkojen luomiseen, työntekijöiden jatkuvaan osaamisen parantamiseen sekä varmistaa kansalaisten toimeentulon siirryttäessä fossiilivapaaseen hyvinvointivaltioon. Palkansaajat ja kansalaisyhteiskunta ovat aktiivisesti mukana ilmasto- ja energiapolitiikan valmistelussa, toimeenpanossa ja arvioinnissa. Ilmastopolitiikassa arvioidaan muutosten vaikutukset toimeentuloon, työllisyyteen ja kansalaisten osaamistarpeisiin koko maassa.

Suomen tulee:

- ✓ Vähentää päästöjä vähintään 65 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä.
- ✓ Luopua turpeen ja fossiilisen energian käytöstä sekä niihin kohdennetuista tuista lähivuosina ja laatia suunnitelma kaikista ympäristölle haitallisista tuista luopumiseksi.
- ✓ Varmistaa hiilinielujen kasvu 2020-luvulla lopettamalla soiden ojitus pelloiksi ja turpeen kaivuu sekä vähentämällä metsien hakkuita nykyisestä tasosta.
- ✓ Rahoittaa julkisen ja kevyen liikenteen investointeja ja mahdollistaa ilmastoviisas maankäyttö.
- ✓ Vähentää lentoliikenteen ja kulutuksen päästöjä seuraamalla niitä ja asettamalla niille katto.
- ✓ Ottaa huomioon ilmastopolitiikassa työntekijöiden tarpeet, erityisesti työllisyys ja toimeentulo.
- ✓ Ottaa ilmasto- ja energiapolitiikan valmisteluun, toimeenpanoon ja arviointiin mukaan palkansaajat ja kansalaisyhteiskunta.

² SAK ja STTK ovat osallistuneet tämän tekstin työstämiseen.

¹ Valtiovarainministeriö, valtion talousarvioesitykset. Talousarvioesitys 2019, kohta 6. Kestävä kehitys.

Tavoite 13: Ilmastotekoja

- Ilmastomuutoksen vastainen työ vaatii johdonmukaisia ja välittömiä toimia kaikilla politiikan osa-alueilla.

Suomen luonnonsuojeluliitto

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Kuntien ilmastoratkaisut ja tarpeet ovat hyvin erilaisia eri puolilla Suomea. Fossiilisiin polttoaineisiin, mukaan lukien energiaturpeeseen, perustuva lämmitys ja henkilöautoliikenne ovat monelle suomalaiselle edelleen arjen perusta. Kuntien julkisissa hankinnoissa hinta määrittää ympäristöystävällisyyttä enemmän.

Kunnat ja maakunnat ovat keskeisessä asemassa liikenteen, energiaratkaisujen ja maankäytön päätöksissä. Edelläkävijäkunnat ovat liittyneet hiilineutraalien kuntien HINKU-verkostoon ja tehneet omia ilmastosuunnitelmiaan,

” Monen suomalaisen arki perustuu edelleen fossiilisten polttoaineiden tai turpeen energiakäyttöön.

mutta monelta maakunnalta ja paikkakunnalta ilmastonäkökulma vielä puuttuu. Paikallisten luonnon hiilinielujen roolia ilmastotoimissa ei vielä huomioida täysimääräisesti. Suomalaisilla on asuinpaikasta riippuen erilaiset mahdollisuudet osallistua ilmastokestävän yhteiskunnan rakentamiseen.

HUOMISEN SUOMI: Suomalaiset kunnat ovat edelläkävijöitä ilmastoratkaisujen ja julkisten hankintojen käyttäjinä. Kaikilla kunnilla on omat tiekarttansa ilmastokestävyyden varmistamiseksi. Kunnille ja maakunnille on tarjolla riittävästi tukea ilmastoviisaiden suunnitelmien tekoon ja toimeenpanoon, joka huomioi reilun siirtymän.

Suomalaisten paikallisesti toteuttamat energiansäästöratkaisut ja uudet lämmitysratkaisut kiinnostavat globaalisti, ja suomalaiset edelläkävijäkunnat näyttävät ratkaisuilla kansainvälistä mainetta.

Liikenteen rakenteet muuttuvat, eikä henkilöauton omistaminen ole enää yleinen pakko tai normi. Hyvät julkisen liikenteen palvelut ja kevyen liikenteen väylät ovat lähes kaikkien suomalaisten käytettävissä. Aluerakenne mahdollistaa erilaiset ratkaisut eri alueilla, ja ilmastoratkaisuja sovelletaan niin kaupungeissa kuin maaseudulla.

Jokaisen suomalaisen arki perustuu lähes nollapäästöisten palvelujen ja tuotteiden käyttämiseen. Merkitykselliset kokemukset ja laatu ovat korvanneet ylikulutuksen. Kier-

totalouden avulla talouden materiaalinkulutus vähenee. Suomen hiilinielut kasvavat sekä runsaat retkeilyalueet ja lähimetsät ovat jokaisen suomalaisen ulottuvilla. Maanomistajat ovat ilmastotyön edelläkävijöitä, ja maankäytössä huomioidaan alkuperäiskansojen oikeudet.

Suomalaiset kokevat voivansa vaikuttaa omaan lähiympäristöönsä ja ympäristöuhkien vähentämiseen. Suomalaiset pitävät ilmastotoimia hyväksyttävänä ja tuntevat paikallisesti suorat väylät edistää hyvää vähäpäästöistä arkea.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Laatia suunnitelma päästöjen vähentämiseksi, luonnon hiilinielujen kasvattamiseksi, ja hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi viimeistään vuonna 2030.
- ✓ Laatia aikataulu fossiilisista polttoaineista ja turpeesta luopumiseksi. Kivihiilen ja turpeen käyttö päättyy viimeistään vuoteen 2025 mennessä.
- ✓ Selvittää mahdollisuudet lisätä kunnan kiinteistöjen energiatehokkuutta ja rakennusten oman energiatuotannon mahdollisuudet.
- ✓ Toteuttaa julkiset hankinnat kestävästi, muun muassa luopumalla fossiilikäyttöisistä autoista ja suosimalla kasvisruokaa.
- ✓ Edistää ilmastokasvatusta ja ilmastoviisaiden työpaikkojen syntymistä.
- ✓ Mahdollistaa pääosalle suomalaisista mahdollisuus julkisen tai kevyen liikenteen käyttöön.

Tavoite 16: Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta

- Osallistava päätöksenteko ja läpinäkyvät instituutiot lisäävät luottamusta ja yhteiskunnallista vakautta. Kehitystä ei ole ilman rauhaa eikä rauhaa ilman kehitystä.

Suomen Rauhanliitto ja Suomen Sadankomitea¹

Globaali taso

TILANNE NYT: Agenda 2030 -ohjelmassa maat sitoutuvat vähentämään väkivaltaa ja väkivaltaisia kuolemia sekä lopettamaan kaikki lapsiin kohdistuvat väkivallan muodot. Näiden tavoitteiden saavuttaminen vaatii lisäponnistelua.

Vuonna 2016 vähintään yksi ihminen tapettiin vuoden jokaisena minuuttina. Yhteensä 560 000 uhrista 18 prosenttia kuoli konflikteissa. Rauhanomaisissa oloissa väkivaltaisesti kuolleiden määrä kasvoi ensimmäisen kerran vuoden 2004 jälkeen. Tämä kertoo lisääntyneestä turvattomuudesta rauhan aikana.²

Lähes joka viides lapsi elää konfliktialueella. Tapettujen ja vammautuneiden lasten määrän arvioidaan lähes kolminkertaistuneen vuodesta 2010.³

Väkivaltaiset kuolemat tulisi estää kaikin keinoin. Agenda 2030 -ohjelmaan ei kuitenkaan ole kansalaisjärjestöjen esityksistä huolimatta kirjattu laillisen asekaupan rajoittamista. Merkittävä osa asekaupasta suuntautuu sotaa käyviin, autoritäärisiin tai ihmisoikeuksia loukkaaviin maihin. Vuosina 2012–2016 tuliaseilla surmattiin 1,04 miljoonaa ihmistä.⁴

” **Merkittävä osa asekaupasta suuntautuu sotaa käyviin, autoritäärisiin tai ihmisoikeuksia loukkaaviin maihin.**

Valtioiden sitoutuminen kestävän kehityksen tavoitteisiin määrittää, montako ihmishenkeä vuoteen 2030 mennessä säästetään. Hauraat valtiot tarvitsevat tukea vaadittavan toimintakyvyn saavuttamiseksi, ja kansalaisyhteiskunnan toimijat rahoitusta ja tukea työlleen.⁵

Rauhanrakentamista ja päätöksenteon osallistavuutta on myös tuettava. Suomi ja suomalaiset toimijat ovat tukenet uskopohjaista rauhantyötä sekä naisten ja nuorten osallistumista rauhanrakennukseen ja päätöksentekoon. Lisäksi

oikeusturvaan liittyvien tavoitteiden saavuttaminen vaatii lisätoimia. Lukuisten maiden epäonnistumiset korruption torjunnassa ovat johtaneet demokratian kriisiin. Demokratiaa ja hyvää hallintoa heikentävät myös valtaansa kasvattavat populistiset liikkeet. Viimeisten 13 vuoden aikana 113 maan tulos 180 maasta demokraattisten instituutioiden osalta on heikentynyt⁶.

HUOMISEN SUOMI: Suomi on aktiivinen rauhan edistäjä. Se säätelee asekauppaa ja tukee väkivallan ehkäisyä, rauhantyötä sekä tavoitteen 16 kansainvälistä seuranta. Suomella on rauhanpoliittinen ohjelma, ja se edistää aseidenriisuntaa. Suomi tekee kansainvälistä yhteistyötä suojelakseen sotien keskellä eläviä lapsia ja torjuakseen lapsiin kohdistuvaa rikollisuutta.

Suomi tukee korruption vastaisen lainsäädännön vahvistamista, lehdistönvapautta ja kansalaisten keinoja nostaa esiin epäkohtia. Suomi puuttuu EU-alueen veroparatiisien kyseenalaiseen toimintaan, jolla on yhteys myös kehittyvien maiden korruption.

Suomen tulee:

- ✓ Tukea ennalta ehkäisevää ja osallistavaa työtä sekä inklusiivista rauhan rakentamisesta.
- ✓ Tukea väkivaltaan liittyvää tiedonkeruuta ja tilastointia.
- ✓ Lopettaa asekauppa konfliktialueille sekä autoritäärisiin ja ihmisoikeuksia ja lapsenoikeuksia rikkoviin valtioihin.
- ✓ Edistää asekaupan sääntelyä sekä pienaseiden ja ammusten merkitsemisen ja seurannan kehittämistä. Lisäksi tulee varmistaa, että laillisia aseita ei siirry laittomille markkinoille.
- ✓ Lisätä YK-järjestöjen, kehitysyhteistyön ja rauhantyön määrärahoja sekä tukea kansalaisyhteiskuntaa väkivallan ehkäisyssä.
- ✓ Tukea kansainvälisesti korruption vastaista toimintaa ja edistää hyvän hallinnon käytäntöjä.

1 Myös Kirkon Ulkomaanapu, Pelastakaa Lapset ja Transparency International Suomi ovat tuottaneet tekstiin aineistoa.

2 Evoy Mc, Claire & Gergely Hideg (2017). *Small Arms Survey*. Graduate Institute of International and Development Studies, GIIIDS, Geneve.

3 Save the Children (2019). *Stop the War on Children. Protecting Children in 21st Century Conflict*.

4 Evoy Mc, Claire & Gergely Hideg (2017). *Small Arms Survey*. Graduate Institute of International and Development Studies, GIIIDS, Geneve.

5 Mt.

6 Transparency International (2018). *Corruption Perception Index 2018*. Transparency International, Berliini.

Tavoite 16: Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta

- Osallistava päätöksenteko ja läpinäkyvät instituutiot lisäävät luottamusta ja yhteiskunnallista vakautta. Kehitystä ei ole ilman rauhaa eikä rauhaa ilman kehitystä.

Suomen Rauhanliitto ja Suomen Sadankomitea¹

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Suomi on verrattain rauhallinen maa, mutta väkivaltarikollisuutta on paljon verrattuna moniin muihin Euroopan unionin maihin. Suurin osa väkivallan tekijöistä ja uhreista on miehiä. Väkivallan määrän suunta on laskeva, mutta etenkin naisiin kohdistuvan väkivallan kitkeminen on ollut vaikeaa. Noin kolmannes Suomessa asuvista naisista on kokenut parisuhteessa väkivaltaa.² Lapsiin kohdistuva väkivalta ja seksuaalirikokset, seksuaalinen häirintä ja siihen liittyvä kiusaaminen digitaalisessa mediassa ovat lisänneet tarvetta monialaiseen yhteistyöhön.

Vähemmistöihin kohdistuva syrjintä ja väkivalta on yleistä. Suomen afrikkalaistaustaisista asukkaista 60 prosenttia on kokenut syrjintää ja 14 prosenttia rasistista väkivaltaa.³

Suomessa on 1,6 miljoonaa ampuma-asetta. Aseiden yleisyys heijastuu miesten itsemurhiin, joista noin viidenes tehdään ampumalla. EU rajoittaa erityisen vaarallisten ampuma-aseiden määrää, mutta Suomi on neuvotellut säädökseen poikkeuksen maanpuolustuksen ja reserviläis-toiminnan perusteella. Tämä voi mahdollistaa entistä tulivoimaisempien aseiden aseluvan hakemisen jopa 900 000 reserviläiselle.

” Vähemmistöihin kohdistuva syrjintä, väkivalta ja rasismi on yleistä.

Lakimuutokset ja hallinnolliset käytännöt ovat heikentäneet turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa: myöntämisperusteita on kiristetty, valitusprosessia vaikeutettu ja virheellisten kielteisten päätösten määrä on kasvanut. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat yksin maahan tulleet alaikäiset hakijat ja ihmiskaupan uhrin.

Suomi on perinteisesti pärjännyt korruptiomittauksissa hyvin. Viime vuosien korruptioskandaalit kuitenkin herättävät kysymyksiä korruption vastaisesta toiminnasta, lainsäädännön tehokkuudesta ja päätöksentekojärjestelmien toimivuudesta. OECD ja Euroopan neuvoston korruption

vastainen toimielin GRECO ovat moittineet Suomea korruption torjunnan heikkouksista.⁵

HUOMISEN SUOMI: Henkirikosten ja väkivallantekojen määrä on romahtanut. Väkivallattomuutta edistetään muun muassa laadukkaalla rauhan- ja ihmisoikeuskasvatuksella ja rauhankulttuuria tukemalla. Väkivallan uhreille on tarjolla kattavasti tukipalveluita, ja väkivallantekijöitä autetaan pois väkivallan kierteestä.

Yhdenvertaisuus toteutuu läpi suomalaisen yhteiskunnan, ja syrjintään puututaan tehokkaasti. Rakenteellista korruptiota ja eettisiä ongelmia on ehkäisty muun muassa lahjusrikoslainsäädännöllä ja sillä, että julkisten organisaatioiden omistamien osakeyhtiöiden hallituspaikkoja ei enää nimitetä poliittisin perustein.

Suomen tulee:

- ✓ Vähentää aseiden määrää ja varmistaa, että laillisia luvanvaraisia aseita ei joudu laittomille markkinoille. Lisäksi tulee kieltää sotilastyypisten aseiden yksityinen hallussapito.
- ✓ Puuttua nykyistä voimakkaammin naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja lähisuhteiväkivaltaan sekä nostaa turvakotipaikkojen määrää asteittain Istanbulin sopimuksen edellyttämälle tasolle.
- ✓ Kiirehtiä seksuaalirikoslain uudistusta, laatia kansallinen toimeenpanosuunnitelma Lanzaroten sopimukselle sekä lisätä resursseja lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ennaltaehkäisyyn ja uhrien hoitoon.
- ✓ Palauttaa mahdollisuus hakea turvapaikkaa humanitaarisen suojelun nojalla sekä taata riittävät palvelut ja suojelu etenkin alaikäisille hakijoille ja ihmiskaupan uhreille.
- ✓ Ulottaa julkisuuslaki kattamaan julkista palvelutehtävää toteuttavat kunnalliset ja muiden julkisten toimijoiden omistamat osakeyhtiöt.
- ✓ Kriminalisoida tuottamuksellinen lahjonta rikoslaissa nykyistä tarkemmin.

1 Kirkon Ulkomaanapu, Pelastakaa Lapset ja Transparency International Suomi ovat tuottaneet tekstin aineistoa.

2 European Union Agency for Fundamental Rights, FRA (2014). *Violence against women: an EU-wide survey*. Main results report. FRA, Wien.

3 European Union Agency for Fundamental Rights, FRA (2018). *Being Black in the EU/Second European Union Minorities and Discrimination Survey*. FRA, Wien.

5 Group of States against Corruption, GRECO (2018). *Fifth evaluation round. Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*. Evaluation Report, Finland. 27.11.2018. GRECO, Strasbourg.

Tavoite 16: Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta

- Osallistava päätöksenteko ja läpinäkyvät instituutiot lisäävät luottamusta ja yhteiskunnallista vakautta. Kehitystä ei ole ilman rauhaa eikä rauhaa ilman kehitystä.

Suomen Rauhanliitto ja Suomen Sadankomitea¹

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Inhimillisen turvallisuuden toteutuminen vaihtelee Suomessa alueellisesti ja paikallisesti. Esimerkiksi väkivallan uhreille tarkoitettuja palveluja, kuten turvakoteja ja mielenterveyspalveluita, on saatavilla erityisen huonosti harvaan asutuilla alueilla. Pitkät etäisyydet yhdistettynä vähäisiin resursseihin vaikeuttavat myös väkivallan ehkäisytyötä ja asevalvontaa suuressa osassa maata.

Kouluilla ja kasvattajilla on keskeinen rooli väkivallan ja syrjinnän vastaisessa työssä ja rauhan edellytysten vahvistamisessa. Rauhankasvatus on jo sisällytetty koulujen opetussuunnitelmiin, mutta opettajilla ei ole riittävästi osaamista ja resursseja rauhankasvatuksen toteuttamiseen.

Kansallisen turvapaikkalinjan tiukentaminen on lisännyt paperittomien ihmisten määrää. Yhä useammilla ihmisillä

” *Kouluilla ja kasvattajilla on keskeinen rooli väkivallan ja syrjinnän vastaisessa työssä.*

ei ole pääsyä elintärkeisiin peruspalveluihin. Lisäksi vanhusten ja vammaisten pääsy laadukkaiden ja ihmisarvoa kunnioittavien palvelujen piiriin on heikentynyt. Yksityiset yritykset tuottavat yhä useamman kunnan ja kaupungin julkisia palveluja, ja niiden toiminnan laatu ja asianmukaisuus on synnyttänyt julkisuudessa kriittistä keskustelua.

Ihmisten osallistuminen päätöksentekoon ja osallisuuden tunne vaihtelevat alueittain. Erityisesti nuoret ja vähemmistöryhmiin kuuluvat eivät välttämättä pääse vaikuttamaan paikalliseen päätöksentekoon. Vähemmistöryhmät myös kokevat usein syrjintää, esimerkiksi oppilaitoksissa, sosiaali- ja terveyspalveluissa ja työpaikoilla. Korruptioriskit kunnissa ja maakunnissa liittyvät etenkin julkisiin hankintoihin.

HUOMISEN SUOMI: Kunnat ja maakunnat tuntevat Agenda 2030 -ohjelman hyvin. Ne tietävät, mikä niiden oma osuus on siinä, että Suomi saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteet vuoteen 2030 mennessä.

Kaikilla kunnilla ja maakunnilla on riittävästi poliittista tahtoa ja resursseja toimia päättäväisesti väkivallan vähentämiseksi, aseiden valvomiseksi, väkivallan uhrien tukemiseksi, syrjinnän kitkemiseksi, korruption estämiseksi sekä tasokaiden ja asianmukaisten peruspalvelujen tuottamiseksi. Ne tarjoavat ihmisoikeuksien kunnioittamisen nimissä julkisia palveluja myös alueellaan asuville paperittomille ihmisille.

Kunnat ja maakunnat pohjaavat toimintansa entistä enemmän lapsilta ja lapsiperheiltä kerättyyn tietoon. Näin ne voivat puuttua lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan ja kaltoinkohteluun, tekijät joutuvat vastuuseen, uhreille ja heidän perheilleen voidaan tarjota tukea ja ennalta ehkäisevää työtä voidaan tehdä aktiivisesti.

Kunnat ja maakunnat ovat huolehtineet, että niiden instituutiot ovat tehokkaita, vastuullisia ja läpinäkyviä. Päätöksenteko on joustavaa ja osallistavaa. Ne ovat varmistaneet kaikille yhtäläisen pääsyn oikeuspalvelujen piiriin, vähentäneet merkittävästi korruptiota ja lahjontaa sekä ehkäisseet rikollisuutta.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Jatkaa ennalta ehkäisevää työtä koulukiusaamista, seksuaalista häirintää, syrjintää ja rasismia vastaan.
- ✓ Lisätä ja vahvistaa globaali-, media- ja turvataitokasvatusta kouluissa ja päiväkodeissa.
- ✓ Tarjota opettajille riittävästi laadukasta rauhankasvatuksen täydennyskoulutusta ja taata täydennyskoulutusta tarjoavien tahojen rahoitus.
- ✓ Tarjota lasten parissa työskenteleville kattavasti tietoa lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta ja seksuaalisesta hyväksikäytöstä.
- ✓ Tarjota vanhemmille tietoa ja tukea lasten turvataitojen vahvistamiseen. Lisäksi tulee varmistaa varhainen tuki erityisesti niille perheille, joiden taustassa on lasten turvallisuutta uhkaavia riskitekijöitä.
- ✓ Sopia julkisuuslain soveltamisesta kuntien ja maakuntien omistamiin osakeyhtiöihin joko yhtiöiden perustamis- sopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä.

¹ Myös Kirkon Ulkomaanapu, Pelastakaa Lapset ja Transparency International Suomi ovat tuottaneet tekstiin aineistoa.

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

- Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja.

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo

Globaali taso

TILANNE NYT: Suomi on kansainvälisesti tunnustettu kestävän kehityksen kärkimaihin, joka näyttää muille maille esimerkkiä. Suomi on laatinut ensimmäisten joukossa kansallisen toimeenpanosuunnitelman, käynnistänyt kestävän kehityksen budjetointia, perustanut osallistavan seuranta-järjestelmän ja kansalaisraadien sekä teettänyt maailman ensimmäisen kansallisen Agenda 2030 -politiikan ulkoisen arvioinnin, maaliskuussa 2019 julkaistun Polku2030-selvityksen.¹

Polku 2030 -selvitys kuitenkin osoittaa, että Suomi ei ole johdonmukaisesti sitoutunut Agenda 2030 -ohjelman ihmis-oikeusperustaiseen lähestymistapaan, jossa ketään ei jätetä. Agenda 2030 on yhteiskunnassamme laajasti tunnettu, mutta sen tavoitteiden tulkinnasta ja poliittisesta merkityksestä ei ole yhtenäistä käsitystä. Toimijoiden väliset intressiristiriidat johtavat päätöksiin, joissa lyhytaikainen taloudellinen etu voittaa pitkäjänteisen kestävyuden. Joidenkin selvitykseen haastateltujen asiantuntijoiden mukaan kestävä kehitys näkyy Suomen ulkopoliitikassa vain kohtalaisesti tai heikosti.

Suomella on tehtävää myös maapallon luonnonvarojen rajallisuuden kunnioittamisessa. Kulutamme niitä enemmän kuin olisi ekologisesti oikeudenmukaista. Kulutuksemme vaikutukset ovat merkittävät myös Suomen ulkopuolella. Esimerkiksi lähes puolet vesijalanjäljestämme muodostuu arvioiden mukaan ulkomaisissa tuotantoketjuissa.²

Suomi tunnetaan sovittelevasti toimivana maana, joka pyrkii vahvistamaan kansainvälisen yhteisön keskinäistä tasa-arvoa ja näyttää mallia kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistamisessa. Tämä näkyy esimerkiksi Suomen kansainvälisten kokousten delegaatioiden kokoonpanossa, kantojen valmistelussa ja kuulemiskäytännöissä. Suomen olisi kuitenkin mahdollista tehdä nykyistä enemmän kehittyvien maiden aseman vahvistamiseksi kansainvälisessä vuorovaikutuksessa sekä kansalaisyhteiskuntien tukemiseksi kehittyvissä maissa.

Agenda 2030 -ohjelman mukaan tarvitsemme laadukasta, saatavilla olevaa, ajankohtaista, luotettavaa ja ryhmittäin eri-

teltyä tietoa edistyksen mittaamiseksi ja sen turvaamiseksi, että ketään ei jätetä. Asianmukainen tieto on päätöksenteon avain. Ohjelma edellyttää kehittyvien maiden tilastollisen toimintakyvyn vahvistamista sekä BKT:ta täydentäviä kehityksen mittareita.³ Suomi ei ole ollut näkyvästi mukana näiden mittarien kehittämisessä, mutta suomalaiset virkhenkilöt seuraavat kansainvälistä keskustelua.

Suomella on ristiriita globaalin vastuun retoriikan ja rahoitussitoumusten välillä. Sipilän hallituksen noin 40 prosentin leikkaukset kehitysrahoitukseen ja päästökauppatojen ohjaaminen sijoituksiin sulattivat kansainvälistä uskottavuuttamme ja tiputtivat Suomen Pohjoismaiden viite-ryhmästä.

” *Agenda 2030 -ohjelman tulkinnasta ja poliittisesta merkityksestä ei ole yhtenäistä käsitystä.*

Ristiriitaa on myös kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön rahoituksessa. Siitä leikattiin jopa enemmän (43 prosenttia) kuin kehitysyhteistyöstä kokonaisuudessa (38 prosenttia), vaikka järjestöt nimenomaan saavuttavat kaikkein haavoituvimmassa asemassa olevat sekä monet haastavat, syrjäiset ja hauraat alueet, joita Suomen on muuten vaikea tukea, mutta joita kehityspolitiikkamme painottaa. Ulkoministeriön teettämät ulkoiset arvoinnit osoittavat, että kansalaisjärjestöt saavat aikaan toivottuja monipuolisia tuloksia kustannustehokkaasti.

HUOMISEN SUOMI: Suomella on selkeä muutosteoria kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Sen johdonmukaisuus ulottuu yhteiskunnan paikalliselta tasolta kansainväliseen toimintaan ja aitoon globaaliin vastuuseen. Agenda 2030 muodostaa pääasiallisen raamin Suomen poliittiseen, tutkimukseen pohjautuvaan päätöksentekoon.

Suomi uskaltaa tehdä päätöksiä, joissa painotetaan kes-

1 Valtioneuvoston kanslia (2019). *Polku2030 - Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.

2 WWF Suomi (2012). *Suomen vesijalanjälki - Globaali kuva suomalaisten vedenkulutuksesta*. WWF Suomi, Helsinki

3 Yhdistyneet kansakunnat, YK (2015). *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*.

täviä pitkän aikavälin tavoitteita. Tämä rohkeus näkyy niin ilmastotoimissa, julkisissa hankinnoissa, ihmisoikeuksien huomioimisessa yritysten alihankintaketjuissa kuin yritys-verotuksen käytännöissä. Suomi toimii kehittyvien maiden luotettavana kumppanina ja tukee niitä johdonmukaisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikan eri keinoin, kuten kauppaa ja kehityspolitiikalla. Suomi kehittää entistä kokonaisvaltaisempia arviointimenetelmiä siitä, millaisia sen toiminnan vaikutukset Suomen rajojen ulkopuolella ovat.

Suomi edistää aktiivisesti kansainvälisessä yhteisössä eri toimijoiden ja eri maiden välistä oikeudenmukaista vuoro-vaikutusta sekä kehittyvien maiden tasa-arvoista osallistumista kansainväliseen päätöksentekoon. Suomi tukee YK:n roolin vahvistamista kansainvälisessä yhteistyössä sekä suomalaisten, kansainvälisten ja kehittyvien maiden kansalaisyhteiskuntien osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisissä kestävässä kehityksen prosesseissa.

Suomi on osana kansainvälistä yhteisöä kehittämässä kestävästä kehitystä ja hyvinvointia kattavasti arvioivia mittareita taloutta kuvaavien indikaattorien rinnalle. Suomi tietää, että yksittäinen mittari ei riitä. Tarvitaan joukko indikaattoreita kertomaan, mikä kunkin maan yhteiskunnallisessa kehityksessä on keskeisintä. Virheelliset mittarit ohjaavat virheellisiin toimiin.

Suomi tietää, että on tärkeää taata tilastokeskuksille resursseja ja itsenäisyyttä kehittää indikaattoreita ja että hyvinvoinnin mittareita tulisi käyttää politiikkaprosessien kaikissa vaiheissa. Suomi tuntee asiassa tehdyt aloitteet⁴ ja tietää, mitä on tehtävä, jotta kaikissa maissa olisi kokonaiskuva taloudellisen toiminnan vaikutuksista. Suomi tukee asiantuntemuksellaan ja kehitysyhteistyöllään tilastointivalmiuksien kehittämistä kehittyvissä maissa.

Suomi toimii aktiivisesti kehittyvien maiden rahoituspohjan rakentamiseksi, esimerkiksi tukemalla niiden veronkantokyvyn vahvistamista ja vaikuttamalla siihen, että suuryritykset maksavat veronsa asiallisesti. Päästöhuutokaupan tulot käytetään kansainväliseen kehitys- ja ilmatorahoituk-

seen. Suomi maksaa vähintään 0,7 prosenttia bruttokansantulostaan (BKTL) kehitysyhteistyöhön ja ohjaa vähintään 0,2 prosenttia BKTL:stä köyhimmille maille vuoteen 2028 mennessä.

Varsinaisesta kehitysyhteistyörahoituksesta kanavoidaan 15 prosenttia kansalaisjärjestöille. Suomessa tunnustetaan, että kehitysyhteistyö on erityisen tärkeää maailman köyhimmille, mutta se nähdään myös sitoutumisena yhteiskuntavastuuseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Suomen tulee:

- ✓ Tehdä vastuullista ulkopoliittikkaa ja arvioida kaikkien hallinnonalojen vaikutuksia kehittyviin maihin.
- ✓ Tehdä johdonmukaista ja pitkäjänteistä kehityspoliittikkaa ja varmistaa, että kehitysyhteistyö keskittyy kestäviin tuloksiin.
- ✓ Kehittää keinoja seurata kulutuksemme ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia Suomen ulkopuolella.
- ✓ Laatia ihmisoikeuksia koskeva yritys vastuulaki, joka velvoittaa yritykset välttämään ja vähentämään toimintansa kielteisiä ihmisoikeusvaikutuksia.
- ✓ Tukea kansalaisyhteiskunnan osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön sekä edistää päätöksenteon ja tiedonsaannin avoimuutta.
- ✓ Osallistua BKT:lle rinnakkaisten, kestävässä hyvinvoinnin mittareiden kansainväliseen kehittämiseen sekä tukea kehittyvien maiden osallistumista ja tilastointivalmiuksia.
- ✓ Käyttää 0,7 prosenttia vuoteen 2028 mennessä BKTL:stä kehitysyhteistyöhön, ohjata vähintään 0,2 prosenttia BKTL:stä kaikkein köyhimmille maille ja osoittaa 15 prosenttia varsinaisesta kehitysyhteistyöstä kansalaisjärjestöille (kehitysyhteistyö, globaali kansalaiskasvatus, viestintä ja vaikuttaminen).

4 Ks. esim. Stiglitz, Joseph E., Amartya Sen & Jean-Paul Fitoussi (2009). *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*; Stiglitz, Joseph E., Jean-Paul Fitoussi & Martine Durand (2018). *Beyond GDP Measuring What Counts for Economic and Social Performance*. OECD; Väätäinen, Senja (2019). Pelkkä talouskasvu ei kerro hyvinvoinnista. Analyysi, 28.1.2019, www.fingo.fi.

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

- Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja.

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Kansainvälisten vertailujen mallimaallakin on paljon parannettavaa kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Suomen korkeatasoinen poliittinen omistajuus on osin nimellistä, tavoitteet vaatimattomia ja johdonmukaisuus vaihtelevaa.¹ Huolestuttavaa on muun muassa eriarvoisuuden lisääntyminen sekä maahanmuuttajien ja paperittomien ihmisoikeuksien loukkaaminen. Vaikka kansallinen toimenpideohjelma tavoittelee arvioinnin sisällyttämistä keskeisiin politiikka- ja lakialoitteisiin ja tavoitteiden välisen johdonmukaisuuden tunnistamista, ei vaikutusarviointityökalun työstö ole edennyt.²

” *Kestävän kehityksen instituutiot ovat Suomessa hyvin rakentuneita, mutta resurssit ovat rajalliset.*

Suomessa otetaan eri toimijoita avoimesti mukaan kestävän kehityksen instituutioihin ja prosesseihin, mutta nuoria sekä kuntia ja kaupunkeja tulisi huomioida nykyistä enemmän.³ Järjestöjen kokemus on, että osapuolten välillä ei aina ole jaettua ymmärrystä yhteisestä tehtävästä. Aitoa sitoutumista ja vuorovaikutusta ei synny, mikäli ajattelut ja toiveet eivät kohta.

Kataisen hallituksen tavoitteena oli huomioida kestävä kehitys kaikilla hallinnonaloilla ja kehittää sen mittaristoa.⁴ Toteutus jäi kuitenkin puolitiehen. Sipilän hallituksen strategisten johtamisvälineiden kehittämishanke puolestaan suosittelua hyvinvoinnin mittareita käytettäväksi monissa yhteisissä, mutta suositus ei edennyt käytäntöön asti.⁵

Kestävän kehityksen instituutiot ovat Suomessa hyvin rakentuneita, mutta resurssit ovat rajalliset.⁶ Se näkyy seuran-

nan kehittämässä ja indikaattorien valinnassa. Resursseja vaativia asioita ovat esimerkiksi suomalaisten kulutuksen globaalin jalanjäljen arvioiminen ja julkisten hankintojen prosessit.

HUOMISEN SUOMI: Suomella on aito korkeatasoinen sitoutuminen kestäväan kehitykseen. Vaikutusten arviointi on osa kaikkea päätöksentekoa. Kestävän kehityksen budjetointi kattaa talousarvion kaikki osa-alueet, ja poliittinen päätöksenteko on johdonmukaista, pitkäjänteistä ja tutkimukseen pohjautuvaa.

Suomi edistää kestäväan kehitystä osallistavasti ja avoimesti. Kaikilla on selkeä käsitys omasta roolistaan ja mahdollisuudestaan vaikuttaa päätöksentekoon. Yhteistä parasta haetaan. Kehittyvien maiden ääni kuuluu päätöksenteossa. Yritykset tunnustetaan toimijoiksi, jotka voivat luoda hyvinvointia ja ihmisarvoista työtä. Niiltä edellytetään julkisten varojen käytössä samanlaista kehitysvaikutuksien raportointia kuin muiltakin.

Talouspolitiikan tavoitteena on kestävä hyvinvointi. Kaikissa vaiheissa suunnittelusta seurantaan käytetään BKT:n rinnalla kestävän hyvinvoinnin mittareita. Ne auttavat ja ohjaavat toimeenpanoa ja yhteistyötä jokaisella politiikan ja hallinnon osa-alueella. Suomi on myös varannut kestävän kehityksen politiikalleen riittävät resurssit.

Suomen tulee:

- ✓ Laatia tiekartta kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä.
- ✓ Hyödyntää kansallisia kestävän kehityksen indikaattoreita hallitusohjelman strategisina mittareina.
- ✓ Laajentaa kestävän kehityksen budjetointi kaikille talousarvion osa-alueille.
- ✓ Osallistaa kansalaisyhteiskuntaa ja edistää päätöksenteon avoimuutta.
- ✓ Ottaa käyttöön kestävän hyvinvoinnin mittareita kaikilla hallinnonaloilla ja kaikissa vaiheissa suunnittelusta seurantaan.
- ✓ Osoittaa kestävän kehityksen seurantaan riittävät resurssit.

1 Valtioneuvoston kanslia (2019). *Polku2030 - Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.
2 Valtioneuvoston kanslia (2017). *Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Kestävän kehityksen Suomi - pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti*. Julkaisusarja 3/2017. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.
3 Valtioneuvoston kanslia (2019). *Polku2030 - Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.
4 Valtioneuvoston kanslia (2011). *Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.
5 Valtioneuvosto (2019). *Hallituksen strategisten johtamisvälineiden kehittämishankkeen suositukset*. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:2. Valtioneuvosto, Helsinki.
6 Valtioneuvoston kanslia (2019). *Polku2030 - Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

- Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja.

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Kunnilla ja maakunnilla on tärkeä rooli kestävässä kehityksessä. Omien ohjelmien lisäksi Kuntaliitto, yli sata kuntaa ja osa maakunnista on tehnyt sitoumuksen Sitoumus 2050 -hankkeessa. Hanke tarjoaa niille vuodeksi 2019 seurantatyökalun, joka tuottaa tietoa ympäristöstä ja hyvinvoinnista.¹

Kuntaliiton kestävän kehityksen strategia painottaa viiranomaisten, elinkeinoelämän ja kansalaisten roolia ja keskinäistä yhteistyötä. Se linjaa, että kuntien johdon on tärkeää sitoutua kestävän kehityksen arvojen toteuttamiseen, ratkaisut edellyttävät tulevaisuuteen ulottuvaa kokonaisvaltaista toimintapolitiikkaa, ja nykyisille ja tuleville asukkaille on turvattava hyvän elämisen edellytykset. Taloudellinen toiminta sopeutetaan luonnon reunaehtoihin, ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia tuetaan.² Tällainen laaja lähestymistapa ei kuitenkaan välity laajalti kuntien sitoumukseen ja toimintaan, jotka painottavat etenkin ympäristö- ja energiakysymyksiä.

Ymmärrys yleisestä hyvinvoinnista välittyy Kuntaliiton kestävän kehityksen dokumenteista, mutta paikallishallintojen talouspoliittiset linjaukset painottavat talouskasvua. Se näkyy esimerkiksi maakuntajohtajien julkaisemissa hallitusohjelmataavoitteissa.³

Kunnilla ei ole riittäviä resursseja Agenda 2030:n toimeenpanoon⁴ ja ne kaipaavat valtiolta lisää tukea⁵, ja valtion onkin tärkeää sitä tarjota. Muutoksen tulee kuitenkin ennen kaikkea lähteä kunnista itsestään.

HUOMISEN SUOMI: Kunnat ja maakunnat huomioivat kestävän kehityksen tavoitteet johdonmukaisesti, selvittävät julkisten hankintojen sosiaaliset ja ympäristövaikutukset paikallisesti ja globaalisti sekä näkevät kuntalaiset tärkeänä voimavarana, ratkaisujen tarjoajina.

Yhteistyö eri toimijoiden kesken on avointa ja johdonmukaista. Agenda 2030 -ohjelmalla tuodaan jokaisen kuntalaisen tietoisuuteen, että olemme kaikki osa yhteistä maailmaa ja voimme vaikuttaa sen tilaan. Kestävän elämäntavan ja osallisuuden edistäminen on osa varhaiskasvatusta ja koulutusta. Kunnat tekevät tiivistä ja hedelmällistä yhteistyötä kehittyvien maiden paikallishallintojen kanssa.

” *Kuntien johdon on tärkeää sitoutua kestävän kehityksen arvojen toteuttamiseen.*

Kunnat käyttävät omassa suunnittelussaan kestävän hyvinvoinnin mittareita ja asettavat hyvinvoinnin parantamiselle konkreettiset arvot. Kunnat hyödyntävät sen mahdollisuuden, että paikallisella tasolla voi nähdä suoraan eri lähestymistapojen vaikutukset.

Kunnilla ja maakunnilla on riittävät resurssit kestävän kehityksen edistämiseen sekä osaamista tehdä julkiset hankinnat kestävästi ja panostaa koulutukseen kunnianhimoisesti.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Tehdä kokonaisvaltaista ja johdonmukaista kestävän kehityksen politiikkaa, muun muassa sisällyttää kestävän kehityksen tavoitteet osaksi budjettiaan ja hankkia ajantasaista tietoa päätöksenteon pohjaksi.
- ✓ Varmistaa kansalaisyhteiskunnan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon sekä tukea yhdistysten ja kansalaisryhmien toimintaa lisäämällä niiden toiminta-avustuksia.
- ✓ Kirjata hankintaohjeistukseen kestävyteen ja sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvät ohjeet sekä kouluttaa kuntien hankinnoista vastaavaa henkilökuntaa vastuullisten hankintojen tekemiseen.

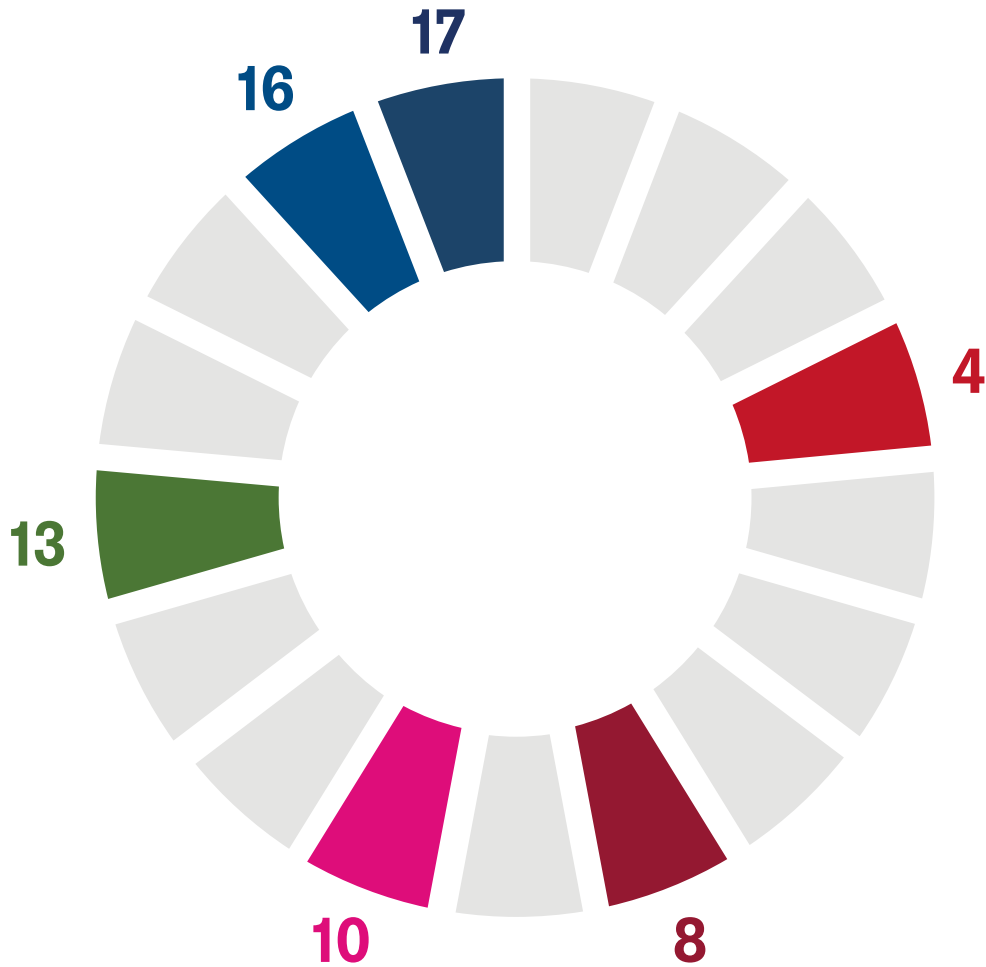
1 Valtioneuvoston kanslia (2019). Kuntien kestävän kehityksen seurantaan helpotetaan - tarjolla ilmainen seurantatyökalu vuodelle 2019. Tiedote 22.2.2019, www.vnk.fi.

2 Suomen Kuntaliitto (1997). *Suomen Kuntaliiton kestävän kehityksen toimintaohjelma*. Suomen kuntaliitto, Helsinki.

3 Suomen Kuntaliitto (2019). Maakuntajohtajat päivittivät hallitusohjelmataavoitteitaan. Ajankohtaista, 15.4.2019. Suomen Kuntaliiton verkkosivut, www.kuntaliitto.fi.

4 Rauta, Okariina (2018). *Energiatohokkuussopimuksen ja sitoumusten tilanne Suomen kunnissa*. Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lappeenranta.

5 Valtioneuvoston kanslia (2019). *Polku2030 - Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.

Kansalaisyhteiskunnan raporttisarjan kolmannessa osassa käsitellään tavoitteet:

Tavoite 4: Hyvä koulutus

Kirkon Ulkomaanapu
Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL

Tavoite 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK

Tavoite 10: Eriarvoisuuden vähentäminen

Suomen YK-liitto
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys

Tavoite 13: Ilmastotokeja

Plan International Suomi
Suomen Luonnonsuojeluliitto

Tavoite 16: Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta

Suomen Rauhanliitto
ja Suomen Sadankomitea

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo